

Anne Ylitalo

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS MONIAMMATILLISESSA TIIMISSÄ

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS MONIAMMATILLISESSA TIIMISSÄ

Anne Ylitalo
Opinnäytetyö YAMK
Kevät 2020
Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen
ja johtaminen ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen tutkinto-ohjelma

Tekijä: Anne Ylitalo

Opinnäytetyön nimi: Varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen johtajuus moniammatillisessa tiimissä

Työn ohjaajat: Liisa Kiviniemi, Kari Virolainen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2020

Sivumäärä: 53 + 13

Opinnäytetyöni on laadullinen kehittämistutkimus varhaiskasvatuksen opettajien ammatillisesta roolista tiimin pedagogisena johtajana. Tutkimus on toteutettu Oulun kaupungin itäisellä varhaiskasvatusalueella.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä siitä, miten he kokevat roolinsa tiimin pedagogisena johtajana ja asiantuntijana sekä miten pedagoginen suunnittelu, arviointi- ja kehittäminen tukevat heidän rooliaan pedagogisena johtajana. Lisäksi tarkoituksena oli saada kuvaus jaetun johtajuuden ja yhteisopettajuuden toteutumisesta varhaiskasvatusyksiköissä.

Tutkimukseni tavoitteena oli selkeyttää varhaiskasvatuksen opettajan tiimin pedagogisen johtajuuden työnkuvaa sekä herättää varhaiskasvatuksen opettajia pohtimaan mahdollisia uusia toimintamalleja suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen toteuttamiseksi, esimerkiksi hyödyntämällä yhteisopettajuutta yli ryhmärajojen. Tutkimustehtävänä oli kuvailla, miten varhaiskasvatuksen opettajat kuvaavat rooliaan tiiminsä pedagogisen johtajana sekä millainen merkitys suunnittelulla, arvioinnilla ja kehittämisellä on pedagogisessa johtajuudessa.

Tutkimukseni tietoperusta koostuu varhaiskasvatuksen kuvauksesta, pedagogisen suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen sekä pedagogisen johtajuuden, tiimijohtajuuden ja yhteisopettajuuden kokonaisuuksien avaamisesta. Opinnäytetyö on toteutettu laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Tutkimusaineisto on kerätty varhaiskasvatuksen opettajilta Webropol-tiedonkeruukaavaketta käyttäen.

Tutkimustulokset osoittivat, että varhaiskasvatuksen opettajilla on laaja-alaista ja monipuolisesti pedagogista osaamista, joita voidaan hyödyntää lapsiryhmän tarpeisiin tehokkaammin lisääntyneen suunnittelu-, arviointi- ja kehittämisajan myötä. Pedagogiikan johtaminen ja yhteisen toimintakulttuurin luominen edellyttää jokaisen tiimin jäsenen sitoutumista, yhteistä suunnittelu-aikaa sekä toimivaa vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen johtajuuden lähtökohtana pidettiin hyvää pedagogista osaamista sekä pedagogiikan sanoittamista arjessa. Varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen johtajuuden rooli koettiin lapsiryhmän toiminnan kokonaisvaltaisena pedagogisen näkökulman esille nostajana. Jaettua johtajuutta yli ryhmärajojen toivottiin kehitettävän tulevaisuudessa.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen johtajuus, pedagoginen johtajuus, pedagogiikka

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences

Master's degree Programme in Development and Leadership in Health Care and Social Services

Author: Anne Ylitalo

Title of thesis: Pedagogical leadership of an early childhood education teacher in a multi-professional team

Supervisor: Liisa Kiviniemi, Kari Virolainen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2020 Number of pages: 53 + 13

My thesis is a qualitative development study on the professional role of early childhood teachers as a team pedagogical leader. The study was carried out in the eastern early childhood education area of the city of Oulu.

The purpose of my research was to describe the views of early childhood teachers about how they perceive their role as the pedagogical leader and expert in the team, as well as how pedagogical planning, evaluation and development support their roles Pedagogical leader. In addition, the aim was to obtain a description of the implementation of shared leadership and joint teacher in early childhood.

The aim of my research was to clarify the work of the pedagogical leadership of the early childhood teacher's team and to raise the need for early childhood education teachers to consider possible new approaches to planning, evaluating and developing for example, by leveraging joint teachers across group boundaries. The role of research was to describe how early childhood educators describe their role as the pedagogical leader of their team, and the significance of design, evaluation and development in pedagogical leadership.

The theoretical part of my research consists in the description of early childhood education, pedagogical planning, evaluation and development, and the opening of pedagogical leadership, team leadership and joint teaching. The thesis has been carried out using a qualitative research method. The research dossier was collected from early childhood education teachers in the eastern region using the Webropol data collection formula.

The results of the research showed that early childhood teachers have extensive and diverse pedagogical competences that can be used to better use the needs of the child group as a result of increased planning, evaluation and development. The leadership of pedagogy and the creation of a common culture require each team member's commitment, common planning time and effective interaction. The pedagogical leadership of early childhood education was the starting point for good pedagogical knowledge and the lyrics of pedagogy in everyday life. The role of the pedagogical leadership of early childhood education was perceived as a holistic educational perspective for the activities of the Child group. Shared leadership over group boundaries was hoped to be developed in the future.

Keywords: early childhood education, leadership in early childhood education, pedagogical leadership, pedagogy

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS	10
2.1	Varhaiskasvatus.....	10
2.1.1	Varhaiskasvatusta säätelevät lait ja perusteet sekä varhaiskasvatussuunnitelmat	11
2.1.2	Varhaiskasvatustoiminnan pedagoginen suunnittelu ja toteuttaminen sekä arviointi ja kehittäminen	13
2.2	Pedagoginen johtajuus, asiantuntijuus ja ammattien tuomat osaamiset moniammatillisessa tiimissä	16
2.2.1	Varhaiskasvatuksen opettaja tiimensä pedagogisena johtajana	19
2.2.2	Yhteisopettajuus, jaettu pedagoginen johtajuus.....	20
3	TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
4	TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMISTOIMINTA	25
4.1	Kehittämistoiminta, kehittämislähtökohdat ja tutkimuksen tuloksien hyödyntäminen	25
4.2	Kehittämistyöhön osallistujat.....	27
4.3	Aineiston keruu	28
4.4	Aineiston käsittely ja analysointi	29
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	31
5.1	Koulutuksen kautta saadut vahvuudet sekä henkilökohtaiset vahvuudet varhaiskasvatuksen opettajaksi	32
5.2	Suunnittelu, arviointi ja kehittäminen (SAK) pedagogiikan toteuttamisessa sekä pedagogisessa johtajuudessa.....	33
5.3	Varhaiskasvatuksen opettajan rooli tiimin pedagogisena johtajana	35
5.4	Vahvuusperustainen pedagoginen johtajuus, oman asiantuntijuuden ja tiimin jäsenten erilaisien vahvuuksien hyödyntäminen pedagogisessa toiminnassa	36
5.5	Yli ryhmärajojen toteutuva pedagoginen asiantuntijuus ja yhteisopettajuus	37
5.6	Pedagogisen johtajuuden sekä yhteisopettajuuden kehittäminen sekä koulutus tarpeet johtajuuden vahvistamiseksi.....	39

6	VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN TIIMIN PEDAGOGISEN JOHTAJUUDEN JA YHTEISOPETTAJUUDEN KEHITTÄMINEN	41
7	POHDINTA	43
7.1	Tutkimustulosten tarkastelua	44
7.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	47
7.3	Pohdintaa opinnäytetyö prosessista ja omasta oppimisesta prosessin aikana	49
7.4	Jatkotutkimusaiheet	50
	LÄHTEET	51
	LIITTEET	54

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen pedagogiikan laadukkuutta ja varhaiskasvatuksen opettajan pedagogista johtajuutta sekä asiantuntijuutta nostetaan vahvasti esille uudessa varhaiskasvatuslaissa, varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sekä paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Varhaiskasvatuksen opettajat ovat vastuussa lapsiryhmän pedagogisesta johtamisesta, -toiminnasta sekä pienryhmätyöskentelyn pedagogisesta toteutumisesta. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on kokopäiväpedagogiikan toteutuminen, joten tutkijana minua kiinnosti opettajien näkemykset pedagogisesta johtajuudesta sekä suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen merkitys pedagogiseen johtamiseen sekä kasvattajien erialaisien vahvuuksien hyödyntäminen varhaiskasvatustoiminnassa.

Opinnäytetyöllä herättelen pohtimaan opettajuutta sekä varhaiskasvatuksen opettajien oman työn kehittämisen mahdollisuuksia, kuten pedagogista johtajuutta suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen näkökulmasta sekä pedagogisen johtajuuden ja yhteisopettajuuden mahdollisuuksista yli ryhmärajojen. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma korostaa opettajan pedagogista asiantuntijuutta monialaisessa tiimissä, pedagogista suunnittelua, arviointia ja kehittämistä sekä lapsen osallisuutta ja kokopäiväpedagogiikan toteutumista varhaiskasvatuksessa.

Valtakunnallisesti varhaiskasvatuksessa puheenaiheena on ollut pedagogiikka ja sen toteuttaminen, sekä varhaiskasvatuksen opettajan rooli tiimin pedagogisena johtajana ja asiantuntijana. Varhaiskasvatuslaissa 2§ varhaiskasvatus määrittää lapsen kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuudeksi, joka on suunniteltua ja tavoitteellista toimintaa, ja siinä korostuu erityisesti pedagogiikka. Kun puhutaan pedagogiikasta oppimisen ja opettamisen näkökulmasta, muistettava on, että oppimisympäristö ja myös toiset lapset opettavat ja ohjaavat oppimaan lasta (Opetushallitus 2018, 24). Aikaisemmin varhaiskasvatuksen opettajia on koulutettu suunnittelemaan toimintaa tuokiokeskeisesti ja nyt uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet painottavat, että opettajan tulee kiinnittää huomiota koko päivän kestävään pedagogiikkaan ” *lapsen päivässä jokainen hetki on oppimista*”.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 mukaisesti pedagogisen toiminnan ja sen toteuttamisen tulee perustua kokonaisvaltaisuuteen, joka määrittää varhaiskasvatuksen tavoitteeksi tuottaa laaja-alaista osaamista oppimisen ja hyvinvoinnin kautta. Koko päivän pedagogiikka mahdol-

listuu vain siten, että varhaiskasvattaja näkee koko varhaiskasvatuspäivän eri toiminnot pedagogisina oppimisen mahdollisuuksina. Pedagoginen toiminta toteutuu lapsen ja kasvattajan välisessä vuorovaikutuksessa yhdessä tehden ja toimien. Tämä edellyttää varhaiskasvatuksen opettajalta hyvää pedagogista tiimijohtajuutta ja pedagogiikan sanoittamista arjessa, kaikilta tiimin kasvattajilta aitoa läsnäoloa, ammatillista tietämystä lapsen ikätasoisesta kehityksestä sekä havainnointia ja suunnitelmallista toimintaa. Varhaiskasvatuksen täytyy olla kaikille tasavertaista, pedagogisesti tavoitteellista ja suunnitelmallista hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostama kokonaisuus. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on toimia oman tiimensä pedagogisena johtajana, johon oleellisesti sisältyy suunnittelu, arviointi ja kehittäminen. (Heikka & Hujala & Turja 2009, 35; Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 62; Opetushallitus 2018, 18-19, 21-23; Varhaiskasvatuslaki 2018, 2 §.)

Lapsen osallisuutta korostetaan pedagogisen toiminnan suunnittelussa, sekä lapsen mahdollisuutta vaikuttaa arkeen ja toimintaan. Kasvattajan tulee mahdollistaa lapsen osallisuus ikätasoisesti kuuntelemalla, havainnoimalla ja vanhemmilta saatujen tietojen kautta sekä näiden tietojen pohjalta suunnitella toimintaa lasten mielenkiinnon kohteiden mukaisesti. Pienryhmätoiminta on mahdollistamassa sen, että jokainen lapsi tulee nähdyksi ja kuulluksi sekä pääsee vaikuttamaan oman oppimisen polkuunsa. (Heikka & Hujala & Turja 2009, 81; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 30; Varhaiskasvatuslaki 20§.)

Tutkimukseni tarkoituksena on kuvailla, miten varhaiskasvatuksen opettajat kokevat roolinsa tiimensä pedagogisena johtajana, sekä miten he toteuttavat työssään varhaiskasvatuksen pedagogista suunnittelua, arviointia ja kehittämistä. Tutkimukseni tavoitteena on selkeyttää varhaiskasvatuksen opettajan tiimin pedagogisen johtajuuden työnkuvaa sekä herätellä pohtimaan mahdollisia uusia toimintamalleja suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen toteuttamiseksi, esimerkiksi hyödyntämällä yhteisopettajuutta yli ryhmärajojen. Tutkimuksen pohjalta suunnittelen materiaalipaketin, jonka tavoitteena, on yhdessä varhaiskasvatuksen opettajien kanssa rakentaa yhteistä näkemystä varhaiskasvatuksen opettajan roolista monialaisen tiimin pedagogisena johtajana sekä ideoida asiantuntijuuden ja osaamisen laajentamista yli oman lapsiryhmän opettajan vahvuuksia ja osaamista hyödyntäen. Näin varhaiskasvatuksen opettajien pedagogista asiantuntijuutta ja johtajuutta sekä osaamista saadaan hyödynnettyä toimipaikoissa laajemmin.

Opinnäytetyö tulee Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen käyttöön vahvistamaan varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen johtajuuden ja asiantuntijuuden roolia monialaisessa tiimissä sekä antaa työkaluja varhaiskasvatuksen opettajien yhteisopettajuuden rakentamiseen vahvuusperustaisesti yli ryhmärajojen. Toivon, että opinnäytetyön sisältämän materiaalin pohjalta varhaiskasvatussyksiköissä avataan ja selkeytetään varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen johtajuuden roolia yhdessä keskustellen sekä rakennetaan toimintamalleja, joiden avulla pedagogista osaamista ja vahvuuksia hyödynnetään yli ryhmärajojen.

2 VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS

Tietoperustassa avaan varhaiskasvatuksen opettajan pedagogista johtajuutta, sekä varhaiskasvatusta määrittelevien lakien ja perusteiden mukanaan tuomia velvoitteita varhaiskasvatustoiminnalle, suunnittelulle, arvioinnille ja kehittämiselle. Päiväkodeissa työskentelee opettajapareina eri koulutustaustaisia varhaiskasvatuksen opettajia, joten tietoperustassa tuon esille eri koulutustaustaisten varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen mukanaan tuomat ammatilliset vahvuudet ja osaamisen alueet. Kyselytutkimuksella olen kartoittanut tietoa siitä, miten eri koulutustaustaisien varhaiskasvatuksen opettajien osaamista ja vahvuuksia hyödynnetään monialaisissa tiimeissä tai yhteisopettajuudessa.

Aikaisempiin tutkimuksiin perehtyessä huomasin, että varhaiskasvatuksen opettajan pedagogista johtajuutta lapsiryhmässä, pedagogista asiantuntijuutta sekä pedagogista johtajuutta varhaiskasvatuksessa on tutkittu useissakin opinnäytetöissä eri näkökulmista.

Varhaiskasvatuksen opettajien suunnitteluun, arviointi ja kehittämiseen käytettävää aikaa lisättiin toukokuussa 2018 noin kolmesta tunnista viiteen tuntiin viikossa. Koen tarpeelliseksi, että varhaiskasvatuksen opettajat tuovat esille pedagogista osaamistaan tiimin pedagogisena johtajana sekä asiantuntijana ja tekevät näkyväksi pedagogista suunnittelua, arviointia ja kehittämistä laadukkaan varhaiskasvatuksen takana.

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuslaki 540/2018 3§ määrittää kymmenen erillistä tavoitetta varhaiskasvatukselle. Varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatus on määritelty lapsen kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuudeksi, mikä on suunniteltua ja tavoitteellista, jonka keskeisenä käsitteenä on pedagogiikka (Varhaiskasvatuslaki 2018, 2 §). Varhaiskasvatuksen tavoitteena on yhdessä vanhempien kanssa tukea lapsen hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja oppimista tasa-arvoisesti sekä yhdenvertaisesti lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet huomioiden. Lapsella on oikeus olla yhdessä varhaiskasvattajien ja vanhempien kanssa päättämässä häneen liittyvistä asioista ikä, taito- ja kehitystaso

huomioiden. Lapsen yhteiskunnallista osallisuutta ja aktiivisuutta vahvistetaan varhaiskasvatuksessa opittujen tietojen ja taitojen avulla sekä samalla mahdollistetaan lasten vanhempia osallistuminen työelämään tai opiskeluihin. (Opetushallitus 2018, 14. Varhaiskasvatuslaki 540/2018).

Kunnissa varhaiskasvatusta tulee järjestää niin laajasti ja sellaisissa muodoissa kun se on tarpeellista sekä varhaiskasvatuspaikan tulee olla mahdollisimman lähellä palveluiden käyttäjiä. Varhaiskasvatuspalveluja voidaan tarjota monella eri tavalla, kuten kunnallisissa- ja yksityisissä päiväkodeissa, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana. Yksityisiä palveluita ostettaessa kunta on velvollinen varmistamaan, että ostopalveluiden laatu on samantasoista kuin kunnallisilla toimijoilla. Kaikkia varhaiskasvatuksen toimijoita velvoittavat samat lait, säädökset sekä varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteet joihin varhaiskasvatustoiminnan tulee pohjautua. Jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja huoltajien päätettävissä on, osallistuuko lapsi varhaiskasvatustoimintaan. (Opetushallitus 2018, 14).

2.1.1 Varhaiskasvatusta säätelevät lait ja perusteet sekä varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatuslain 21 § varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteet on opetushallitus määrittänyt varhaiskasvatuslakiin perustuen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat edistämässä yhdenvertaista varhaiskasvatuksen toteuttamista koko maassa. Varhaiskasvatusyksiköt kehittävät varhaiskasvatuksen laatua sekä noudattavat laissa säädettyjä tavoitteita varhaiskasvatukselle. Varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteissa on määritetty keskeiset sisällöt varhaiskasvatukselle, yhteistyön tekemisestä lasten vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä sekä monialaisen yhteistyön tekemisestä eri toimijoiden välillä. (Varhaiskasvatuslaki 2018, 21§.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä uudet paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat tuoneet mukanaan muutoksia varhaiskasvatuksen arkeen sekä tarvetta kehittää pedagogista toimintaa aikuisjohtoisuudesta enemmän lasta osallistavaksi oppimisen kokonaisuudeksi. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma korostaa lapsen osallisuutta sekä kokopäiväpedagogiikan toteutumista varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa lapsen päivän jokainen hetki tulee nähdä pedagogisesti tärkeänä oppimisen ja oivaltamisen sekä kehittymisen mahdollisuutena. Tässä korostuu varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen osaaminen ja asiantuntijuus tarttua hetkeen ja toteuttaa kokopäiväpedagogiikkaa arjen sekä leikki-tilanlanteiden yhteydessä. (Helenius & Korhonen 2008, 54; Opetushallitus 2018, 13, 18; Järvinen & Mikkola 2015, 52-53.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittävät päiväkotien toimintaa ja ohjaavat paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laadintaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimisen pohjalla on varhaiskasvatuslaki, mikä määrittää lapsen oikeuden varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteet laadukkaalle varhaiskasvatukselle. Vaikka esiopetus onkin osana varhaiskasvatusta sitä, säätelee perusopetuslaki. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 6.)

Oulussa paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta jokainen toimintayksikkö on laatinut oman toimintasuunnitelman, jota arvioidaan ja päivitetään vuosittain. Jokaiselle toimintayksikölle on samanlainen toimintasuunnitelmapohja, mistä on nähtävissä päiväkodin henkilöstön yhdessä laatimat toimintavavat pedagogiikan toteuttamiseksi jokapäiväisessä arjessa. Perheillä on mahdollisuus osallistua toimintasuunnitelman laatimiseen varhaiskasvattajien kanssa käytyjen keskusteluiden sekä asiakaskyselyiden kautta. Varhaiskasvatuksen yksikkökohtaiset toimintasuunnitelmat varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi ovat perheiden nähtävissä päiväkodilla sekä päiväkodin omilla internetsivuilla. Jokaisessa päiväkodissa on nimetty varhaiskasvatusvastaava, vasuvastaava, joka huolehtii yhdessä päiväkodin johtajan ja muun henkilöstön kanssa oman yksikkönsä vasutyöskentelystä, kuten toimintasuunnitelman toteutumisesta, kehittämisestä ja arvioinnista sekä jokapäiväisen pedagogiikan toteutumisesta varhaiskasvatusyksikössä. Päiväkodin toimintasuunnitelma toimii yhtenä osana varhaiskasvatuksen opettajan tekemää pedagogista suunnittelua, arviointia ja kehittämistyötä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 7-8, 36.)

Jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma, missä on nähtävissä varhaiskasvatuslain edellyttämä suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatuksen, hoidon sekä opetuksen kokonaisuus. Suunnitelmaa laatiessa tavoitteita ei aseteta lapselle, vaan lapsiryhmän pedagogiselle toiminnalle ja laadinnassa tulee huomioida lapsen etu sekä sen hetkiset tarpeet kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä vanhempien kanssa ja lapsen mielipiteet sekä toiveet tulee selvittää varhaiskasvatussuunnitelmaan lapsen ikätaso huomioiden. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan vastuulla on saada lapsen ääni kuuluviin varhaiskasvatussuunnitelmassa sopivia keinoja käyttäen esimerkiksi: lasta haastatellen, kuvien- tai havainnoinnin tai pelien kautta. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista esiin nousevien pedagogisien tavoitteiden pohjalta suunnitellaan ryhmän toimintaa sekä kehitetään oppimisympäristöä lapsen tarpeita, mielenkiinnonkohteita sekä oppimista edistäväksi kokonaisuudeksi. (Opetushallitus 2018, 5-6, 10.)

2.1.2 Varhaiskasvatustoiminnan pedagoginen suunnittelu ja toteuttaminen sekä arviointi ja kehittäminen

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteet 2018, 36.)

Varhaiskasvatuksen pedagogiikan tulisi perustua lapsien mielenkiinnon kohteisiin ja vahvuuksiin, joka muodostaa kiinteän kasvun, kehityksen ja oppimisen kokonaisuuden. Tämä toteutuu silloin, kun varhaiskasvatuksen toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti, lasta osallistavaksi ja motivoivaksi kokonaisuudeksi. Varhaiskasvatuksen keskiössä on kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin, laaja-alaisen osaamisen ja oppimisen mahdollistaminen kokopäiväpedagogiikkaa hyödyntäen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 61.)

Aikaisemmin varhaiskasvatuksen opettajia koulutettiin suunnittelemaan erilaisia pedagogisia toimintatuokioita, uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti varhaiskasvatuksen

pedagogiikan tulee rakentua jokapäiväisen arjen jokaiseen hetkeen lapsen osallisuus ja mielenkiinnon kohteet huomioiden ”lapsen päivässä jokainen hetki on oppimista” (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 65). Koko päivän pedagogiikka mahdollistuu siten, että kasvattaja näkee koko päivän eri toiminnot pedagogisina oppimisen mahdollisuuksina. Tämä edellyttää kasvattajalta aitoa läsnäoloa, ammatillista tietämystä lapsen ikätasoisesta kehityksestä sekä havainnointia ja suunnitelmallista toimintaa. Pedagoginen toiminta ja sen toteuttaminen perustuu kokonaisvaltaisuuteen. Toiminnan tavoitteena on tuottaa lapselle laaja-alaista osaamista oppimisen ja hyvinvoinnin kautta. Pedagoginen toiminta toteutuu lapsen ja kasvattajan välisessä vuorovaikutuksessa yhdessä tehden ja toimien. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 61; Järvinen & Mikkola 2015, 52-53.)

”Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia” 2018 valmistuneessa väitöskirjassa Rajakorpi Kati on tutkinut pedagogista dokumentointia ilmiönä. Tutkimuksella on haluttu saada tietoa erilaisia tutkimusmenetelmiä ja aineistoja käyttäen päiväkodeissa tapahtuvasta dokumentoinnista ja erityisesti pedagogisesta dokumentoinnista, sekä pedagogisen dokumentoinnin vaikutuksesta varhaiskasvatuksen suunnittelu, arviointi ja kehittämissä. Pedagoginen dokumentointi on suuressa osassa varhaiskasvatuksen pedagogiikan suunnittelu-, arviointi- ja kehittämissä. Tutkimuksen tavoitteena on ollut tuottaa uutta tietoa ja ymmärrystä, kehittää uusia näkökulmia sekä uusien toimintamallien etsiminen varhaiskasvatuksen pedagogiikan kehittämisen tueksi. Tutkimustulokset osoittivat, että pääsääntöisesti dokumentoijina toimivat varhaiskasvattajat ja lasten tekemä dokumentointi oli vähäistä. Dokumentoinnilla tehtiin aikuislähtöistä toimintaa näkyväksi vanhemmille. Positiivisesti tutkimustuloksista nousi esille, että silloin kun toimintakulttuuri varhaiskasvatusympäristössä on lapsilähtöisempää, painottui dokumentointikin pedagogisempaan dokumentointiin. Tutkimus osoitti lasten osallisuuden olevan suunnittelussa runsaampaa silloin, kun pedagogista dokumentointia käytettiin suunnittelun-, arvioinnin- ja kehittämisen tukena. Tutkimuksessa nousi esille viitteitä siitä, että varhaiskasvattajat, jotka toteuttivat työssään paljon pedagogista dokumentointia, kokivat myös vahvistuvansa varhaiskasvatuksen opettajina. (Rajakorpi 2018.)

Rajakorven väitöstutkimus antaa pohjaa omalle tutkimukselleni varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen asiantuntijuuden ja johtajuuden roolista monialaisessa tiimissä, missä korostuu lapsen osallisuus, mielenkiinnon kohteet ja näkemykset suunnittelun-, arvioinnin- ja kehittämisen lähtö-

kohtina. Pedagogisella dokumentoinnilla tehdään lapsiryhmän pedagogiikkaa näkyväksi sekä mahdollistetaan arvioinnin ja kehittämisen kohdentuvan lapsilähtöisempää toimintakulttuuria painottaen.

Varhaiskasvatuksen suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen keskeisimpänä menetelmänä pidetään pedagogista dokumentointia. Pedagoginen dokumentointi on jatkuva prosessi, minkä avulla muodostetaan ymmärrystä varhaiskasvatuksen pedagogisesta toiminnasta. Pedagogisella dokumentoinnilla tehdään varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa näkyväksi esimerkiksi havainnoinnin, piirrosten ja valokuvien avulla, joiden pohjalta voidaan yhdessä lasten ja vanhempien kanssa tarkastella lapsen oppimista ja kehittymistä. Pedagogisella dokumentoinnilla tuotetaan tietoa lasten mielenkiinnon kohteista ja tarpeista sekä saadaan tietoa lapsen jo saavuttamista tiedoista ja taidoista. Näiden tietojen pohjalta saamme suunniteltua lasta kiinnostavaa ja oppimiseen motivoivaa pedagogista toimintaa, minkä arviointi pedagogisen dokumentoinnin myötä on mahdollista. (Opetushallitus 2018, 37.)

Lapsen osallisuus pedagogisen toiminnan suunnittelussa on tärkeässä osassa. Pedagogisen toiminnan suunnittelun lähtökohtana pitäisi olla lapsen mielenkiinnon ja kiinnostuksen kohteet, esimerkiksi lapset ovat kiinnostuneet legoilla rakentelusta sekä kulkuneuvoista ja harjoiteltavana asiana ovat perusvärit. Kasvattajan tulee leikinkautta soveltaa pedagogiikka niin, että lapsella on mahdollisuus oppia värejä mieleisen tekemisen kautta. Tässä tapauksessa kasvattaja voi lasten kanssa lajitella legoja väreittäin ja yksi lapsista toimii rakennusliikkeen myyjänä, joka toisen lapsen pyydettävä jonkin tietyn värisiä legoja lastaa ne hänelle kuorma-auton kyytiin. Ja legot kuljetetaan rakennuspaikalle toisille lapsille rakenneltaviksi. Lasten osallisuudessa korostuu mahdollisuus vaikuttaa arkeen ja toimintaan sekä lapsen kuulluksi tuleminen. Kasvattajan tulee mahdollistaa lapsen osallisuus ikätasoisesti kuuntelemalla, havainnoimalla sekä vanhemmilta saatujen tietojen kautta ja näiden tietojen pohjalta suunnitella toimintaa lasten mielenkiinnon kohteiden mukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 41-42.) Pienryhmätoiminnalla mahdollistamme, että jokainen lapsi tulee nähdyksi ja kuulluksi sekä pääsee vaikuttamaan oman oppimisen polkuunsa (Heikka & Hujala & Turja 2009, 81; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 30).

Varhaiskasvatuksen kehittäminen lapsen kehitystä ja oppimisen edellytyksiä vahvistavaksi varhaiskasvatustoiminnaksi vaatii säännöllistä pedagogisen toiminnan arviointia. Varhaiskasvatustoimin-

nan säännöllinen arviointi mahdollistaa pedagogisen toiminnan suunnittelun ja kehittämisen. Arviointi kohdistuu aina pedagogisen toiminnan sekä menetelmien arviointiin, miten toimintamme on tukenut lapsen oppimista, hyvinvointia ja kehitystä sekä millaiset toimintatavat ovat olleet lasta motivoivia ja lapsen suotuisaa kehitystä tukevia. (Gyekye & Nikkilä. 2013, 32.) Arviointia tehdään vähintään kerran vuodessa paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 109). Lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan tiimissä keskustellen viikoittain ja ryhmänvarhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsiryhmän lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousseen pedagogiset tavoitteet varhaiskasvatukselle ja toimintatavat tavoitteisiin päätäksemme. Ryhmänvarhaiskasvatussuunnitelmaa täytetään sekä arvioidaan läpi toimintakauden ja arvioinnin pohjalta kehitetään pedagogista toimintaa lapsilähtöisemmäksi sekä lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevaksi kokonaisuudeksi. (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 110.)

2.2 Pedagoginen johtajuus, asiantuntijuus ja ammattien tuomat osaamiset moniammatillisessa tiimissä

Elina Fonsén 2014 on tutkimuksessaan "Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa" tutkinut päivähoito-organisaation pedagogisen johtajuuden ilmiötä sekä tuottanut tietoa johtajuuden toteuttamisesta ja kehittämistarpeista. Tutkimuksessa on avattu käsitteenä pedagogista johtajuutta sekä tarkasteltu päiväkodin johtajan jaettua johtajuutta muun henkilöstön kanssa vastuiden jakamisen kautta. Tutkimuksessa on tuotu esille pedagogisen johtajuuden käsitteen määrittelemisen vaikeutta. Pedagogisen johtajan työnkuvaa tai siihen kuuluvia tehtäviä on vaikeaa eritellä konkreettisesti. Lapsiryhmään kuuluvat työt ovat selkeitä ja määriteltävissä, samoin hallinnolliset johtajan työt. Tutkimusaineistoa on kerätty päiväkodin johtajilta sekä muilta johtamisvastuisilta henkilöiltä.

Fonsén ja Parrilan kirjassa (2016) pedagogista johtajuutta määritellään kahden lähtökohdan kautta kuten, pedagogiikan johtaja ja pedagoginen johtajuus. Varhaiskasvatuksessa pedagoginen johtajuus on nostettu yläkäsitteeksi, joka pitää sisällään konkreettista johtamistoimintaa, missä keskiössä on johtaa pedagogista osaamista organisaation tavoitteiden ja toimintasuunnitelmien mukaisesti ja erilaisien koulutuksien kautta vahvistaa henkilöstön pedagogista osaamista. Pedagogiikan johtaja voidaan määritellä kapea-alaisemmin, esimerkiksi lapsiryhmä tasolla varhaiskasvatuksen

opettaja johtaa ryhmässä tapahtuvaa pedagogiikkaa sekä arvioi ja kehittää sitä säännöllisesti. Varhaiskasvatuksessa pedagogisella johtajuudella tavoitellaan lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen kokonaisuutta, mikä mahdollistuu laadukkaalla pedagogisella toiminnalla. Laadukkaasta pedagogisesta toiminnasta vastaa lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettaja tai opettajat yhdessä ja koko kasvattajatiimi osallistuu pedagogiikan toteuttamiseen. Jotta toiminta on pedagogisesti laadukasta, toimintaa pitää arvioida säännöllisesti ja kriittisesti. Arvioinnin pohjalta varhaiskasvatus toimintaa kehitetään ja toiminnalle asetetaan uusia tavoitteita. (Fonsén & Parrila 2016, 24-25; Opetushallitus 2018, 7-8.)

Pedagoginen johtajuus ja asiantuntijuus moniammatillisessa tiimissä edellyttää erilaisien osaamisalueiden ja vahvuuksien tunnistamista sekä eri koulutustaustaisten ammattilaisten asiantuntijuuden hyödyntämistä tiimissä. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa (2017): Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartassa vuosille 2017-2030 on nostettu esille, että varhaiskasvatuksen henkilöstön ideaali tilanne olisi silloin, kun varhaiskasvatustyötä tehtäisiin moniammatillisena työyhteisönä. Jokaisella ammattilaisella kuten, yliopistosta valmistuneella varhaiskasvatuksen opettajalla, ammatikorkeakoulusta valmistuneella varhaiskasvatuksen sosionomilla sekä toisen asteen perusopinnoista valmistuneella varhaiskasvatuksen lastenhoitajalla on tärkeä rooli laadukkaan varhaiskasvatuksen kokonaisuuden rakentumisessa. Tärkeä osa varhaiskasvatuksen tiimissä on myös varhaiserityisopettajalla, joka on tukemassa monialaisen tiimin työskentelyä yhtenä tiimin jäsenenä. (Järvenkallas, Karila & Kosonen 2017, 80.)

Varhaiskasvatuslaki 540/2018 määrittää varhaiskasvatushenkilöstön koulutusvaatimukset. Varhaiskasvatuksen tiekartassa (2017) on esitetty alustava ehdotus varhaiskasvatuksessa työskentelevin varhaiskasvattajien ammatillisista profileista, joiden pohjalta pyrin kuvastamaan eri ammattilaisten osaamista, vahvuuksia ja mahdollisuuksia monialaisien tiimien muodostamisessa.

Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa varhaiskasvatuksen tiekartan (2017) ehdotuksen mukaisesti kasvattajatiimissä kokonaisvaltaisesta varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen pedagogisesta suunnittelusta, arvioinnista ja kehittämisestä. Hänen vastuualueenaan on opettaminen ja pedagogiikan toteutuminen lapsiryhmässä. Varhaiskasvatuksen opettajan johdolla kasvattajatiimi yhdessä suunnittelee ja toteuttaa lapsiryhmän pedagogiikkaa. Työyhteisössä varhaiskasvatuksen opettaja osallistuu koko toimipaikan pedagogiikan ja toimintasuunnitelman arviointiin ja kehittämiseen. Työ pitää sisällään moniammatillista verkostotyötä eri ammattilaisten kanssa kuten, terveydenhuollon, kou-

lun sekä erityispalveluiden kanssa. Yhteistyötä tehdään lapsen kehityksen ja oppimisen tukemiseksi, esimerkiksi puheterapeuttien ja toimintaterapeuttien kanssa tehtävä yhteistyö. Pedagogiikan näkyväksi tekeminen vanhemmille ja vanhempien osallistamisen kehittäminen on varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviä. (Järvenkallas ym. 2017, 88.) Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laadinnasta, toteutumisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja, mutta hänen tulee laadinnassa ottaa huomioon myös muiden kasvattajatiimensä jäsenien näkemykset. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 9).

Varhaiskasvatuksen sosionomin ammatillista roolia on varhaiskasvatuksen tiekartan (2017) ehdotuksessa kuvailtu niin, että varhaiskasvatuksen sosionomin ydinsaaminen painottuu perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä moniammatillisen verkostotyön osaamiseen sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa lapsen ja perheen hyvinvoinnin parantamiseksi. Varhaiskasvatuksen sosionomi tukee perheiden verkostoitumista ja yhteistyöntekemistä. Varhaiskasvatuksessa sosionomin osaamisalueena on laaja perhepalveluiden, verkostojen ja toimintatapojen tuntemus ja hän osaa kertoa perheille heille kuuluvista palveluista ja ohjata perheitä tarvittaessa erilaisiin perhepalveluihin. Varhaiskasvatuksen sosionomi osallistuu varhaiskasvatuksen opettajan kanssa yhdessä lapsiryhmän sekä koko kasvattajayhteisön toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. (Järvenkallas ym. 2017, 88.)

Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja osallistuu kasvattajatiimissä toiminnan kehittämiseen ja arviointiin. Hänen ydinsaamisensa painottuu lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimiseen sekä hän tekee yhteistyötä perheiden kanssa. Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja on osana moniammatillista asiantuntijatiimiä, jossa hän tuo esille omat näkemyksensä hyvinvoinnin ja terveyden näkökulmasta toimintaa ja toimintatapoja yhdessä miettiessä. (Järvenkallas ym. 2017, 88.)

Oulussa varhaiskasvatuksen erityisopettajat ovat osana lapsiryhmän toimintaa konsultaatiota antavina sekä lapsiryhmissä kiertävinä varhaiskasvatuksen erityisopettajina. He tukevat varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheiden kasvatustyötä antamalla keinoja sekä lapsen, että lapsiryhmän hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi ja edistämiseksi. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat määrittelevät yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa lapsen tuen tarpeen sekä toimintatavat ja menetelmät, miten lapsen kehitystä ja oppimista varhaiskasvatuksessa tuetaan. (Oulun kaupungin varhaiskasvatus, varhainen tuki.)

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tärkeänä tehtävänä on toimia asiantuntijana, kun lapsella havaitaan tuen tarve. Hän konsultoi varhaiskasvatuksen muita kasvattajia, tekee tuen tarpeen arvioita, suunnittelee sekä arvioi millaista tukea lapsi tarvitsee ja tekee moniammatillista verkostotyötä lapsen hyvinvoinnin, kehittymisen ja oppimisen tukemiseksi. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on osana oppimisympäristöjen ja pedagogiikan kehittämisessä, sekä osaamisensa kautta edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tuntee kunnan erityisen tuen palvelut ja osaa ohjata perheitä hakemaan heille kuuluvia palveluita. (Järvenkallas ym. 2017, 88.)

2.2.1 Varhaiskasvatuksen opettaja tiimensä pedagogisena johtajana

Opettajajohtajuus on kansainvälisessä kirjallisuudessa Fonsén ja Parrilan (2016, 54-55) mukaan käytetty käsite pedagogisesta johtajuudesta, mikä näkyy varhaiskasvatuksen opettajan vastuuna lapsiryhmän pedagogiikan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä kasvattajatiimin pedagogisessa toiminnassa. Varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen johtajuus ei rajoitu pelkästään oman lapsiryhmän pedagogiikan kehittämiseen vaan koko toimipaikan pedagogiikan kehittämiseen ja asiantuntijana olemiseen. (Fonsén & Parrila 2016, 54-55.)

Varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen johtajuus näkyy tiimissä pedagogisten menetelmien ja toimintatapojen ylläpitäjänä ja sanoittajana sekä toiminnan organisointina. Tämä vaatii opettajalta rohkeutta ottaa vastuuta sekä uskallusta tuoda esille pedagogisia näkemyksiä ja kykyä sanoittaa arjen pedagogiikkaa muiden tiiminjäsenten hyödynnettäväksi. Tiimissä täytyy vallita luottamuksen ja toistensa ammattitaidon sekä tietämyksen kunnioitus, jotta pedagogista toimintaa toteutetaan laadukkaasti tiiminä. Jokaisen tiiminjäsenen täytyy myös sitoutua toimimaan yhdessä sovittujen toimintatapojen mukaisesti, jotta pedagogisella toiminnalla voidaan päästä haluttuihin tavoitteisiin. Tiimi suunnittelee ja arvioi yhdessä lapsien mielenkiinnon kohteista lähtevää toimintaa, varhaiskasvatuksen opettaja vastaa puolestaan siitä, että toiminta on pedagogisesti lapsen ikätasoista sekä hyvinvointia, kasvua ja kehitystä vastaavaa tavoitteellista toimintaa. (Fonsén & Parrila 2016, 56-57; Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteen ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 30.)

Nurminen Henna ja Toivonen Nina 2013 ovat ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyössään "Lastentarhanopettajan pedagoginen johtajuus päiväkodin lapsiryhmässä" tutkineet varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen johtajuuden rakentumista lapsiryhmässä ja pedagogisen johtajuuden kehittämisen mahdollisuuksia. Tutkimuksen lähtökohtana on ollut selvittää ja selkiyttää varhaiskasvatuksen opettajan pedagogista roolia. Tutkimuksessa on kannustettu opettajia pohtimaan omaa rooliaan pedagogisena johtajana sekä selvitetty varhaiskasvatuksen opettajien toteuttamaa pedagogista tehtävää ja roolia lapsiryhmässä. Varhaiskasvatuksen opettajat ovat pohtineet pedagogisen johtajuuden mahdollisia esteitä sekä miten pedagogista johtajuutta heidän mielestään voitaisiin kehittää. Tutkimuksessa pääpaino on varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen johtajuuden kehittämisessä lapsiryhmän toiminnassa opettajuuden näkökulmasta. (Nurminen & Toivonen 2013)

Oulussa varhaiskasvatuksessa hyödynnetään pienryhmäpedagogiikkaa. Varhaiskasvatuspäivän aikana lapsi toimii erilaisissa pienryhmissä, mikä mahdollistaa paremmin lapsen kuulluksi tulemisen ja vuorovaikutustaitojen tukemisen. Sekä perusturvallisuuden tunteen syntyminen pienryhmässä lapsiryhmässä, jossa kasvattaja on vain lapsia varten luomassa positiivisen ja rauhallisen ilmapiirin kaikissa lapsen päivittäisissä toiminnoissa. Pienryhmätoimintaa hyödynnetään kaikissa arjentoiminnoissa, kuten leikeissä, liikkumisessa, taiteellisessa kokemisessa sekä tutkimisessa ja päivittäisissä siirtymä- ja arkitilanteissa; kuten ulkoilussa, ruokailussa, pukemistilanteissa. Pienryhmissä toimiminen vaatii tiimiltä hyvää ja avointa työskentelyä sekä pedagogista yhteissuunnittelua, missä korostuu varhaiskasvatuksen opettajan rooli asiantuntijana ja pedagogiikan sanoittajana, tiimin vastuullisena pedagogisena johtajana. Jokaisen lapsen kuuluu saada laadukasta ja tasaverstaista varhaiskasvatusta oli hän missä pienryhmässä tahansa, tässä varhaiskasvatuksen opettajan rooli tulee näkyväksi pedagogisena asiantuntijana ja pedagogisen toiminnan sanoittajana, mitä pienryhmät tekevät? Millaisia taitoja opettelevat ja millaisin pedagogisin keinoin tuemme lapsen kehitystä ja oppimista? (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 30.)

2.2.2 Yhteisopettajuus, jaettu pedagoginen johtajuus

Varhaiskasvatuksessa pedagoginen johtajuus Fonsén ja Parrilan (2016) mukaan on jaettua johtajuutta silloin, kun päiväkodissa on pedagogisesti osaavaa henkilökuntaa päiväkodin johtajan rinnalla jakamassa pedagogista johtajuutta. Pedagogisen johtamisen vastuuta voidaan jakaa erilaisin

vastuun, esimerkiksi Oulussa jokaisessa päiväkodissa on nimetty vasuvastaava, joka osaltaan vastaa päiväkodin johtajan rinnalla oman toimipisteensä pedagogiikasta, pedagogiikan kehittämisestä ja toteutumisesta. Oman vahvan osaamisen pedagogiseen johtamiseen tuo myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja, joka toimii päiväkodissa erityispedagogisena asiantuntijana sekä on mukana vahvistamassa kasvattajatiimien pedagogiikan toteuttamista ja kehittämistä. (Järvinen & Mikkola 2015, 76; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 7-8).

Jaettu pedagoginen vastuu sitouttaa henkilöstöä vahvemmin yhteisiin sopimuksiin ja pedagogiikan laadun kehittämiseen. Tämä edellyttää johtajalta luottamusta henkilöstön osaamiseen sekä vastuun jakamista osaamisista hyödyntäen. Pohjanheimo pitää jaettua johtajuutta ja vastuun jakamista mahdollisena, silloin kun vastuut ja tehtävät sekä odotukset on selkeästi jokaisen tiedossa. Varhaiskasvatuksen opettajan tulee tunnistaa tiimensä erilaiset vahvuudet ja osata jakaa vastuita selkeästi osaamisien perusteella, kuitenkin niin, että hän toimii pedagogisena asiantuntijana ja vastaa pedagogiikan toteutumisesta. (Fonsén & Parrila 2016, 31; Pohjanheimo 2012, 54.)

Jaettu pedagoginen johtajuus on toimimista yhteistä tavoitetta kohti suunnitelmallisesti tehtäviä ja vastuita jakaen. Yhteisopettajuudella jaetaan tietoutta, vastuita sekä toimintojen organisointia ja toteutuksia vahvuuksien mukaan. Suunnittelu, arviointi ja kehittäminen yhteisopettajuudessa vaatii henkilöiltä vuoropuhelua, jottei työntekemisessä tule päällekkäisyyksiä. Varhaiskasvatuksessa opettajien jaetun pedagogisen johtajuuden keskiössä on lapsi, lapsen oppiminen ja kehitys, mitä lähdetään yhdessä tiiminä tukemaan yhteisillä toimintatavoilla, pedagogisilla tavoitteilla ja menetelmillä, huomioiden lapsen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet. (Fonsén & Parrila 2016, 45-46.)

Malinen ja Palmu (2017, 10) ovat määritelleet yhteisopettajuutta tasa-arvoiseksi yhteistyöksi, jota toteuttaa yhdessä kaksi tai useampi opettaja. Yhteisopettajuutta toteutettaessa opetuksen suunnittelusta, toteuttamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä vastaavat opettajat yhdessä. Ei ole olemassa mitään tiettyä yhteisopettajuuden mallia, vaan jokainen työyhteisö rakentaa työskentelymallin oppijoiden tarpeet huomioiden sekä käytettävissä olevien resurssien kuten tilojen, laitteiden ja henkilökunnan osaamisen pohjalta. Yhteisopettajuudessa yhteisien suunnitelmien pohjalta rakennetaan niin opettajia kuin oppijoitakin motivoivaa opetuksen kokonaisuutta. Yhteisopettajuus mahdollistaa opettajien vahvuuksien ja osaamisen hyödyntämisen sekä samalla opettajat oppivat toinen toisiltaan uusia pedagogisia taitoja ja toimintamalleja. Myös oppijat pääsevät osallisiksi monipuolisesta ja laaja-alaisesta pedagogisesta kokonaisuudesta, jossa on mahdollisuus oppia asioita

monella eri tavalla. Yhteisopettajuudessa yhteiset sopimukset ja niistä kiinnittäminen sekä johdonmukaisuus ovat tärkeässä asemassa. (Marttila 2016, 144).

3 TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tutkimuksen tarkoituksena on kuvata Oulun kaupungin itäisen varhaiskasvatusalueen opettajien näkemyksiä siitä, miten he kokevat roolinsa tiimin pedagogisena johtajana ja asiantuntijana sekä miten pedagoginen suunnittelu, arviointi- ja kehittäminen tukevat heidän rooliaan pedagogisena johtajana. Lisäksi tarkoituksena oli saada kuvaus jaetun johtajuuden ja yhteisopettajuuden toteutumisesta varhaiskasvatusyksiköissä

Tutkimukseni avulla tuon esille varhaiskasvatuksen opettajien ajatuksia roolistaan tiimin pedagogisena johtajana sekä suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen merkityksestä laadukkaana varhaiskasvatuksen toteuttamisessa sekä pedagogisessa johtajuudessa. Tutkimuksen yhtenä osana on saada kehittämisideoita varhaiskasvatuksen opettajilta pedagogisen asiantuntijuuden ja johtajuuden vahvistamiseksi. Tutkijana minua myös kiinnostaa saada tietoa myös siitä, miten vastuiden, tiimijohtajuuden- sekä asiantuntijuuden jakaminen toimivat tiimeissä, missä työskentelee kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa.

Tutkimukseni tavoitteena on selkeyttää varhaiskasvatuksen opettajan tiimin pedagogisen johtajuuden työnkuvaa sekä herätellä pohtimaan mahdollisia uusia toimintamalleja suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen toteuttamiseksi, esimerkiksi hyödyntämällä yhteisopettajuutta yli ryhmärajojen. Tutkimuksen tiedonkeruun sekä kehittämisideoiden pohjalta suunnittelen PowerPoint -materiaalin. PowerPoint -materiaalin pohjalta tavoitteena, on yhdessä varhaiskasvatuksen opettajien kanssa rakentaa yhteistä näkemystä varhaiskasvatuksen opettajan roolista monialaisen tiimin pedagogisena johtajana sekä ideoida asiantuntijuuden ja osaamisen laajentamista yli oman lapsiryhmän opettajien vahvuuksia ja ydinosaamisista hyödyntäen. Näin varhaiskasvatuksen opettajien pedagogista asiantuntijuutta sekä osaamista saadaan hyödynnettyä toimipaikoissa laajemmin. Valmiin materiaalin liitän opinnäytetyöhöni varhaiskasvatusyksiköiden hyödynnettäväksi.

1. Miten varhaiskasvatuksen opettajat kuvaavat omaa asiantuntijuuttaan tiiminsä pedagogisena johtajana?
2. Mikä on varhaiskasvatuksen opettajien kuvaamana suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen merkitys pedagogiselle johtajuudelle?

Kun kyseessä on laadullinen tutkimus, ongelman asettelu on yleensä aika joustava. Joskus pikkutarkkojen tutkimusongelmien sijasta voidaan tutkimukselle asettaa yleisluonteisempi tutkimustehtävä. Tutkimustehtävä sisältää tutkimuskysymyksen tai useamman kysymyksen mitä aiheesta halutaan tutkia sekä tietää ja tavoitteena on jonkin ilmiön kuvaaminen ja ymmärtäminen, tutkimuskysymykset ovat yleensä, mitä- ja miten -kysymyksiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

4 TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMISTOIMINTA

Opinnäytetyöni on laadullinen eli kvalitatiivinen. Tutkimustuloksien pohjalta suunnittelen PowerPoint -materiaalin, jonka avulla varhaiskasvatuksen opettajien pedagogista johtajuutta ja asiantuntijuutta sekä yhteisopettajuutta voidaan lähteä pedagogisien vahvuuksien kautta pohtimaan ja kehittämään varhaiskasvatuksen toimipisteissä.

4.1 Kehittämistoiminta, kehittämislähtökohdat ja tutkimuksen tuloksien hyödyntäminen

Tutkimuksellinen kehittämistoiminta on prosessina etenevää ja pitää sisällään selkeitä työvaiheita. Prosessin eri vaiheet selkeyttävät toimintaa sekä auttavat toimimaan järjestelmällisesti tutkimuksen alusta loppuun. Prosessin etenemisen kannalta on tärkeää määrittää aikataulu työn etenemiselle sekä selkeä tavoite, ennen kuin siirrytään pohtimaan tutkimuksessa käytettäviä menetelmiä. Kehittämistyö on muutosprosessi missä selvitetään kehittämishaasteet, joille asetetaan tavoitteet sekä mietitään miten tavoitteisiin päästään. Tämän jälkeen siirrytään toteutusvaiheeseen sekä lopuksi arvioidaan muutostyössä onnistumista (Ojasalo ym. 2014, 22). Käytännön rakenteet ja toiminnot nostavat esille kysymyksiä, joiden pohjalta tuotetaan tietoa tutkimuksellisella kehittämistoiminnalla. Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan tarkoituksena on tuottaa konkreettista muutosta, sekä tuottaa perusteltua tietoa (Toikko & Rantanen 2009, 21–23).

Kehittämistoiminta lähtee käyntiin alustavan tavoitteen asettamisesta ja kehittämiskohteen määrittämisestä. Mielekkään kehittämiskohteen löytäminen edellyttää, että tunnistamme työpaikan tai organisaation kehittämiskohtia (Ojasalo ym. 2014, 26). Tutkimuksella pyrin tuomaan näkyville varhaiskasvatuksen opettajien työtä pedagogisena tiimin johtajana sekä avaamaan suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen näkökulmaa pedagogisen toiminnan taustalla. Tutkimuksen pohjalta ja erilaisten toimintatapojen esille tuomisen myötä varhaiskasvatuksen opettajilla on mahdollisuus yhdessä kehittää omaa ammatillisuuttaan ja saada käytännön vinkkejä oman työnsä kehittämiseen pedagogisena tiimin johtajana ja asiantuntijana sekä mahdollisesti laajentaa asiantuntijuuden roolia yhteisopettajuudeksi – jaetuksi asiantuntijuudeksi.

Kehittämistoiminnan organisointi pitää sisällään käytännön suunnittelua ja valmistelua. Kehittämistoiminnalle asetettu tavoite toimii organisoinnin lähtökohtana. Tavoitteen voi osittaa ylä- ja alatavoitteisiin, esimerkiksi kokonaistavoitteena on varhaiskasvatuksen opettajan rooli monialaisen tiimin pedagogisena johtajana sekä asiantuntijana ja alatavoitteena yhteisopettajuuden kehittäminen suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen näkökulmasta. Toimijoina ovat varhaiskasvatusyksiköissä työskentelevät varhaiskasvattajat. Moniammatillista eri koulutuspohjaista asiantuntijuutta päiväkodeista löytyy kattavasti. (Toikko & Rantanen 2009, 58.)

Opinnäytetyöni tulee ensisijaisesti Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen käyttöön vahvistamaan näkemystä varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisesta johtajuudesta sekä tuomaan näkyväksi suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen kokonaisuutta laadukkaana pedagogisen varhaiskasvatuksen takana. Tutkimustietoa voidaan hyödyntää ammatillisia lisäkoulutuksia järjestettäessä, esimerkiksi: Millaista ammatillista lisäkoulutusta varhaiskasvatuksen opettajat kaipaisivat kehittääkseen ammattitaitoaan tiimensä pedagogisena johtajana? Opinnäytetyön tutkimustiedon pohjalta voidaan kohdentaa ammatillisia lisäkoulutuksia varhaiskasvatuksen opettajien tarpeita vastaaviksi.

Varhaiskasvatusyksiköissä opinnäytetyötäni tutkimustuloksineen ja tekemääni PowerPoint -materiaalia voidaan hyödyntää esimerkiksi pedagogisissa palavereissa keskustelun herättelijöinä: Millainen rooli varhaiskasvatuksen opettajalla on pedagogisena johtajana? Miten yhteisopettajuutta ja opettajien erilaisia vahvuuksia voidaan hyödyntää suunnittelun-, arvioinnin- ja kehittämisen näkökulmasta? Näiden keskusteluiden pohjalta voidaan yhdessä kehittää ja vahvistaa varhaiskasvatuksen opettajien tiimin pedagogista johtajuutta sekä yhteisopettajuuden näkökulmia suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Kehittämistoiminnan tulosten levittäminen ei aina välttämättä sisälly kehittämisprosessin sisälle vaan voi vaatia uuden oman prosessinsa. Tulosten tuotteistamisella voidaan edistää tulosten levittämistä, esimerkiksi prosessin- tai kehitettävän toimintamallin mallintamisella. Opinnäytetyössäni tuotteistaminen on toteutettu varhaiskasvatuksen opettajien Webropol- tiedonkeruun tuloksien pohjalta tehdyn PowerPoint -materiaalin muodossa, jonka tavoitteena on saada varhaiskasvatuksen opettajia pohtimaan yhdessä tiimin pedagogisen johtajuuden roolia sekä kehittämään yhteisopettajuus mallia yli ryhmärajojen. (Toikko & Rantanen 2009, 62–63.) Varhaiskasvatuksen opettajien Webropol- tiedonkeruun tuloksien pohjalta olen suunnitellut ja koonnut PowerPoint -materiaalipaketin, missä yhdessä kehitetään ja ideoidaan pedagogisen johtajuuden roolia. Valmis PowerPoint

-materiaali on saatavissa Oulun kaupungin varhaiskasvatussyksiköiden käyttöön. Näin saan mahdollisuuden olla kehittämässä materiaalin kautta laajemminkin varhaiskasvatuksen opettajan monialaisen tiimin pedagogista johtajuutta varhaiskasvatuksessa.

4.2 Kehittämistyöhön osallistujat

Kanasen (2015) opinnäytetyön kirjoittajan oppaan mukaan laadullisen tutkimuksen menetelmällä pyritään ymmärtämään ilmiötä ja tarkastellaan yleensä merkitysten maailmaa, ihmisten välistä tai sosiaalista, jotka ilmenevät suhteina tai suhteista muodostuneina merkityskokonaisuuksina. Merkityskokonaisuudet alkavat ihmisestä ja päättyvät ihmiseen, kuten toimintana, päämäärinä ja yhteiskunnan rakenteina. (Vilka 2015, 118.) Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus antaa tutkijalle erilaisia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia tutkia ja lähestyä tutkimuskohdetta. Ilmiön kuvailua tekstin avulla pidetään totuuden mukaisempana ja parempana vaihtoehtona kuin luvuilla ilmaistuna. Laadullisen tutkimuksen käyttö opinnäytetyössäni on perusteltua, koska pyrin tuomaan esille ihmisten ajatuksia ja kokemuksia pedagogisesta johtajuudesta. (Kananen 2015, 70-71.)

Toteutin tiedonkeruun itäisen varhaiskasvatusalueen kahdeksan eri päiväkodin noin 50:lle varhaiskasvatuksen opettajalle. Valitsin tutkimukseen osallistuvat päiväkodit eri vuosikymmeniltä sekä kiinnitin huomiota siihen, että päiväkodit ovat eri kokoisia toimintayksiköitä. Lähetin saatekirjeet tiedonkeruulinkeillä kyseisten päiväkotien kaikille varhaiskasvatuksen opettajille, jotta saan mahdollisimman monipuolisesti tietoa eri ikäisten lasten ryhmissä toimivilta varhaiskasvatuksen opettajilta. Isompi otanta mahdollisti myös vastauksien saannin eri koulutuspoluilta valmistuneilta varhaiskasvatuksen opettajilta sekä antoi monipuolisesti näkemyksiä varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisesta johtajuudesta ja asiantuntijuudesta.

Varhaiskasvatuksen opettajien viikoittaista suunnittelu, arviointi ja kehittämisaikaa lisättiin touku-kuussa 2018 noin kolmesta tunnista viiteen tuntiin ja se on herättänyt keskustelua työyhteisöissä varhaiskasvatuksen opettajan vastuista sekä pedagogisen johtajuuden roolista. Tutkimukseen osallistumisen myötä varhaiskasvatuksen opettajilla oli mahdollisuus tuoda näkyväksi vastuullista ja tärkeää pedagogista varhaiskasvatustyötä, sekä tutkimuksen jälkeen saada kehittämisideoita oman pedagogisen asiantuntijuuden ja johtajuuden sekä yhteisopettajuuden kehittämiseen omassa varhaiskasvatussyksikössä.

4.3 Aineiston keruu

Lähetin tutkimuslupahakemuksen tutkimussuunnitelman kera maaliskuussa 2019 Oulun kaupungille ja opinnäytetyölleni myönnettiin tutkimuslupa huhtikuussa 2019. Tutkimuslupan saatuaani laadin tutkimukseen osallistujille saatekirjeen (Liite 1), jonka hyväksytin opinnäytetyöni ohjaavilla opettajilla sekä työelämäohjaajallani ennen tutkimukseen osallistujille lähettämistä. Saatekirjeen lähetin Oulun kaupungin itäisen varhaiskasvatusalueen opettajille sähköpostitse. Saatekirjeessä oli suora linkki suunnittelemaani Webropol- tiedonkeruukaavakkeeseen (Liite 2). Työelämänohjaajani oli aktiivisesti mukana tiedonkeruukaavakkeen suunnittelussa antaen ideoita kysymyksiä laadintaan sekä valmiiseen kyselykaavakkeen muokkaus ehdotuksia tehden. Tutkimustuloksien pohjalta rakensin PowerPoint -materiaalin, jonka avulla pedagogista johtajuutta ja yhteisopettajuutta voidaan varhaiskasvatusyksiköissä kehittää (Liite 3).

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite määrittävät sen, miten tietoperusta rakentuu sekä millaista materiaalia kannattaa lähteä tutkimusta varten keräämään ja millaisia menetelmiä käyttäen. Laadullisessa tutkimuksessa teoreettisen viitekehyksen ja metodin valinta voi olla alustavasti ongelmallista, koska tutkittavaa ilmiötä voidaan tarkastella monelta eri suunnalta tutkimuksen eri vaiheissa. Tämän vuoksi laadullisen tutkimuksen aineistoa kannattaa kerätä tarkoituksen mukaisesti niin, että voimme tarkastella sitä mahdollisimman monisyisesti. (Alasuutari 2011, 83-84.)

Laadullisissa tutkimuksissa käytetään eniten erilaisia haastatteluja tutkimusaineiston keräämiseen. Haastattelulle asetetaan etukäteen tavoite, johon haastattelija johdattelee keskustelua kysymysten muodossa. Jotta haastattelun perusteella voidaan saada luotettavaa tutkimusaineistoa, tulee haastattelut nauhoittaa. Laadullisessa tutkimuksessa haastattelun kautta tutkija tekee haastateltavan kerronnan pohjalta tulkintoja asioista, tapahtumista tai ilmiöstä, jota tutkitaan. (Pusa & Juuti 2011, 73.)

Tutkimukseni aineisto koostuu tiedonkeruulomakkeen vastauksista, tätä voidaan kutsua strukturoiduksi haastatteluksi eli lomakehaastatteluksi (Ojasalo ym. 2015, 107). Strukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kiinteitä ja ne esitetään ennalta suunnitellussa järjestyksessä. Kysymyksiä vastaukset ovat puolestaan avoimia, näin ollen strukturoituun haastatteluun osallistuva saa tuoduksi vastauksellaan oman näkemyksen aiheesta kysymykseen vastatessaan. Avoin vastausmahdollisuus erottaa laadullisen strukturoidun haastattelun määrällisestä kyselytutkimuksesta,

jossa vastausvaihtoehdot ovat ennalta määriteltynä. (Ojasalo ym. 2015, 108.) Strukturoitua kyselyhaastattelua käytettäessä on kyselyyn osallistuvien tunnettava tutkittava ilmiö etukäteen, jotta vastauksilla saadaan mahdollisimman kattavasti ja tarkoituksen mukaisesti tietoa tutkimuskysymyksiin (Kananen 2014, 91).

Webropol- tiedonkeruukaavakkeen lähetin varhaiskasvatuksen opettajalle kesäkuussa 2019. Vastausajan puitteissa vastauksia sain kuusi, joten lähetin tutkimukseen osallistujille muistutuksen tiedonkeruusta ja jatkoin samalla vastausaikaa viikolla. Muistutuksen jälkeen sain vielä viisi vastausta lisää. Laadin Webropol- tiedonkeruulomakkeen suurimmaksi osaksi avoimia kysymyksiä käyttäen. Avoimet kysymykset antavat tutkimukseen osallistujille mahdollisuuden vastata juuri niin, kun he ajattelevat tutkittavasta asiasta. Avoimella kyselyllä hain vastauksia tutkimuskysymyksiini kohdeilmaston tutkimiseen (Kananen 2015, 81). Ainoastaan varhaiskasvatuksen opettajan koulutustasoa tai opintopolkua kysyin vaihtoehtokysymyksellä. Tämän kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa eri koulutuspoluilta valmistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien erilaisia ammatillisia vahvuuksia, joita moniammatillisissa tiimeissä ja yhteisopettajuudessa voidaan mahdollisesti hyödyntää.

Webropol -tiedonkeruututkimus antoi jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla varhaiskasvatuksen opettajalle mahdollisuuden osallistua tutkimukseen oman aikataulunsa mukaisesti suunnittelu-, arviointi- ja kehittämisajan (SAK-ajan) puitteissa, minkä toivoin vaikuttavan myönteisesti vastausprosenttiin ja tutkimukseen osallistumiseen. Omassa toimipisteessä tehty havainnointi ja esimerkiksi pedagogisessa tiimissä käyty tutkimukseen liittyvä keskustelu olisi ollut yksi mahdollisuus kerätä tutkimusaineistoa, mutta koen, ettei kaikkien varhaiskasvatuksen opettajien ajatukset olisi tulleet välttämättä kuulluksi ja tällöin aineisto olisi rajoittunut vain yhden varhaiskasvatusyksikön varhaiskasvatuksen opettajien näkemykseen tutkittavasta aiheesta.

4.4 Aineiston käsittely ja analysointi

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa voi olla monenlaisessa muodossa kuten haastatteluina, havainnointina tai ilmiöön liittyvinä monenlaisina dokumentteina. Tutkimukseni aineistoa lähdin analysoimaan sisältöanalyysillä.

Aineistoa lähdetään käsittelemään lukemalla havainnoiteja, katselemalla dokumentteja ja näin pyritään löytämään aineistosta oleelliset tiedot ennalta asetetuille tutkimuskysymyksille. Tämän jälkeen aineistosta voidaan lähetä erottelemaan erilaisia vaiheita käyttäen esimerkiksi litteroimalla, yhteismitallistamalla, aineistoa lukemalla, luokittelemalla tai teemoittamalla ja tiivistämällä sekä aineistoa tulkitsemalla. Litteroinnissa erilaisia aineistoja saatetaan tekstimuotoon, jolloin aineiston käsittely erilaisia analysointimenetelmiä käyttäen mahdollistuu. Yhteismitallistaminen on aineiston tarkkaa lukemista ja ymmärtämistä, mitä aineisto meille viestii tutkittavasta ilmiöstä vastaten tutkimuskysymyksiin. Aineiston luokittelu ja tiivistäminen on tutkitun ilmiön tiivistämistä asiasisällöllisesti, jotta vastauksista saadaan poimittua vastaajan ydinasia eli oleellinen näkökulma. (Kananen 2015, 160-163.)

Tiedonkeruulomakkeen vastaukset luin tarkasti ajatuksen kanssa läpi ja pyrin ymmärtämään mitä aineisto minulle viestii tutkittavasta ilmiöstä sekä löytämään aineistosta oleelliset tiedot ennalta asettamilleni tutkimuskysymyksille, tässä kohtaa voidaan puhua yhteismitallistamisesta. Aineiston luokittelu ja tiivistäminen on tutkitun ilmiön tiivistämistä asiasisällöllisesti, jotta vastauksista saadaan poimittua vastaajan ydinasia eli oleellinen näkökulma tutkittavasta aiheesta. (Kananen 2015, 160-163.) Vastauksien tarkan lukemisen jälkeen teemoittelin vastaukset tutkimuskysymyksieni perusteella aihekokonaisuuksiksi. Teemoittelussa oman tutkimukseni kohdalla painottuu se, mitä ilmiöstä on sanottu, vaikka teemoittelun perusteella voitaisiin tehdä laskennallisiakin tulkintoja. Valmiin teemoitellun aineiston pohjalta kirjoitin yhteenvedon tutkimuksen vastauksista. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Tutkimusaineiston tuhoan asianmukaisesti, jotta vastaukset eivät ole kenenkään ulkopuolisen saatavissa tai luettavissa. Poistan kaikki saadut vastaukset ja analysointitulokset Webropol- kyselytyökalun tiedoista opinnäytetyön valmistuttua. Aineistostani ei ole millään muotoa selvitettävissä, kuka tai missä itäisen varhaiskasvatusalueen päiväkodissa työskentelevä varhaiskasvatuksen opettaja on tiedonkeruulomakkeeseeni vastannut, koska vastaukset on annettu suoraan kyselytyökalua käyttäen.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tiedonkeruukaavakkeeseeni sain vastauksia 11 kappaletta, vähemmän mitä lähettämieni 52 saatekirjeen määrän pohjalta odotin. Vastauksia prosentteina sain 21%. Noin puolet kyselyyni vastanneista oli ammattikorkeakoulusta valmistuneita varhaiskasvatuksen opettajia, sosionomin tutkinto varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuudella ja puolet vastanneista oli yliopistosta tai lastentarhanopettaja opistosta valmistuneita varhaiskasvatuksen opettajia. Yksi vastanneista oli yliopistosta valmistunut maisteritutkinnon suorittanut varhaiskasvatuksen opettaja.

Tutkimustulokset olen jaotellut tiedonkeruukaavakkeeni 13 kysymyksen pohjautuen kuuteen pääluokkaan. Pääluokissa tuon esille sisältöanalyysin, teemoittelun kautta saamiani tutkimustuloksia. Laadullisen opinnäytetyöni tarkoituksena on tuoda esille varhaiskasvatuksen opettajien ajatuksia sekä kokemuksia roolistaan tiimin pedagogisena johtajana suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen näkökulmasta. Tutkimukseni tavoitteena oli selkeyttää varhaiskasvatuksen opettajan tiimin pedagogisen johtajuuden työnkuvaa sekä herättää varhaiskasvatuksen opettajia pohtimaan mahdollisia uusia toimintamalleja suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen toteuttamiseksi, esimerkiksi hyödyntämällä yhteisopettajuutta yli ryhmärajojen. Sekä saada varhaiskasvatuksen opettajilta konkreettisia kehittämisideoita pedagogisen johtajuuden vahvistamiseksi.

Tutkimustuloksia esittelen otsikoiden alla. Olen kirjannut osioihin myös joitakin tutkimukseeni osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien vastauksia perustelemaan johtopäätöksiäni. Näin myös varhaiskasvatuksen opettajien ääni tulee tutkimustuloksissa kuulluksi vastauksien pohjalta. Suorien lainauksien kohdalla ei ole vastaajan tunnistetietoja, eli näin ollen vastauksien perusteella ei ole esimerkiksi tunnistettavissa vastaajan koulutustaustaa varhaiskasvatuksen opettajaksi tai hänen varhaiskasvatuksen toimipaikkaansa. Analyysivaiheessa olen mielenkiinnon vuoksi tehnyt itselleni osittain myös vertailevaa tutkimusta eri koulutustaustaisten varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmista pedagogisesta johtajuudesta ja asiantuntijuudesta, mutta tässä tutkimuksessa tuon tutkimustuloksia esille yleisesti varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksistä koulutustaustasta riippumatta.

5.1 Koulutuksen kautta saadut vahvuudet sekä henkilökohtaiset vahvuudet varhaiskasvatuksen opettajaksi

Kahden ensimmäisen kysymyksen avulla tarkoitukseni oli kartoittaa varhaiskasvatuksen opettajien erilaisia ammatillisia vahvuuksia, jotka vahvistavat pedagogista johtajuutta sekä asiantuntijuutta ja antavat mahdollisuuden toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta moniulotteisesti. Tavoitteenani oli myös tuoda esille erilaisia henkilökohtaisia vahvuuksia, joita työyhteisöissä kannattasi kartoittaa sekä hyödyntää aktiivisesti, yli ryhmärajojenkin. Eri koulutuspoluilta valmistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien vahvuuksien esille nostaminen on tärkeää laaja-alaisen ja monipuolisen osaamisen esille tuomiseksi, sekä pedagogisessa johtajuudessa vastuiden jakamisen helpottamiseksi. Henkilökohtaisien vahvuuksien kartoittamisen koen tärkeäksi, jotta pedagogista osaamista voidaan hyödyntää monipuolisemmin yli ryhmärajojen esim. yhteisopettajuudessa. Erilaisia vahvuuksia tulisi hyödyntää varhaiskasvatustyösköiden pedagogisessa kehittämistyössä erilaisia pedagogisia vahvuuksia jakaen, esimerkiksi työyhteisöissä osaamista voitaisiin jakaa pienien teemakoulutuksien tai opettajavaihtojen merkeissä.

Tutkimuksen vastauksissa varhaiskasvatuksen opettajan ydinvahvuudeksi oli nostettu pedagoginen osaaminen sekä lapsen kehityksen eri vaiheiden tunnistaminen, lapsilähtöisyys sekä lapsen osallisuuden huomioiminen varhaiskasvatustoiminnassa. Vastauksissa nostettiin esille myös erilaisien oppimismenetelmien tiedostamisen ja tunnistamisen tärkeys, joiden pohjalta erilaisia pedagogisia ratkaisuja voidaan miettiä lapsen oppimistyyliin sopiviksi. Tärkeänä pidettiin myös sosiaalipedagogiikan osaamista, jossa tuetaan pedagogisin keinoin lapsen sosiaalista kasvua tasa-arvoiseksi yhteisön ja yhteiskunnan jäseneksi. Nämä varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksesta saadut ammatilliset vahvuudet nousivat vastauksissa vahvimmin esille ja ovat lapsen kokonaishyvinvoinnin tukemisen sekä oppimisen ja suotuisan kehittymisen kannalta oleellisia vahvuuksia.

Varhaiskasvatuksen opettajien henkilökohtaiset vahvuudet painottuivat suurimmaksi osaksi vuorovaikutustaitoihin. Aito läsnäolo lasten kanssa nousi esille useista vastauksista sekä hyvät tiimityötaidot, jotka edesauttavat kokonaisvaltaisen pedagogisen toiminnan rakentamisessa ja tiimin johtajuuden toteuttamisessa. Ammatillisen lisäkoulutuksen ja henkilökohtaisen kiinnostuksen pohjalta esille nostettiin erilaisia osaamisia ja vahvuuksia, kuten liikunnallinen osaaminen, taidealueiden osaaminen, arjen pedagogiikan hyödyntäminen kokopäiväpedagogiikassa, positiivinen lähestymistapa asioihin ja ihmisiin, tukikuvien- ja viittomien hallinta sekä hyvät ryhmänohjaustaidot.

Omasta työstä nauttimista, luovuutta ja idearikkautta sekä vastuullista työtettä sekä organisointikykyä pidettiin tärkeinä henkilökohtaisina vahvuuksina.

5.2 Suunnittelu, arviointi ja kehittäminen (SAK) pedagogiikan toteuttamisessa sekä pedagogisessa johtajuudessa

Tiedonkeruukaavakkeessa kartoitin kolmen kysymyksen kautta varhaiskasvatuksen opettajien SAK- ajan työtehtäviä, käytettävän ajan rakentumista sekä SAK-ajan merkitystä lapsiryhmän pedagogiikassa ja johtajuudessa. Keskimäärin puolet vastaajista toteuttivat SAK- ajan työt työpaikalla, jolloin kaikki tarvittava kuten lasten varhaiskasvatussuunnitelmat, materiaalit ja ammattikirjallisuus, tietokone, pedagogisien keskusteluiden mahdollisuus muiden varhaiskasvatuksen opettajien kanssa oli saatavilla ja mahdollisti tehokkaan työskentelyn. Osalla varhaiskasvatuksen opettajista SAK- aika rakentui niin, että osa ajasta käytettiin työpaikalla tehtäviin asioihin ja osa työajasta toteutettiin kotona. Kotona kerrottiin tehtävän pedagogista suunnittelu- ja arviointityötä, kuten pienryhmien toiminnan suunnittelua sekä pienryhmien kehittämistyötä. Vastauksista nousi esille, että varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteita sekä ammattikirjallisuutta pidettiin suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen ohjaavina työkaluina.

Suunnitteluun, arviointiin ja kehittämisen käytettävää viikkotyöaikaa lisättiin keväällä 2018 noin kolmesta tunnista viiteen tuntiin. SAK- ajan lisäämisen myötä koettiin, että pedagoginen työ on laadultaan parantunut. Lapsiryhmän pedagogiikan suunnitteluun, valmisteluun ja organisointiin sekä oppimisympäristön rakentamiseen on voitu keskittyä enemmän, pedagoginen työ koettiin näin ollen laadukkaammaksi ja lapsilähtöisemmäksi muutoksen myötä. Lapsilta nousseisiin ideoihin ja ajatuksiin sekä heidän mielenkiintonsa kohteisiin oli SAK-ajalla aikaa enemmän perehtyä ja rakentaa ryhmän pedagogiikkaa näistä näkökulmista käsin lapsia kiinnostavaksi kokonaisuudeksi. Erilaisiin pedagogisiin yhteistyöpalavereihin sekä perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön kerrottiin olevan enemmän aikaa. Arviointi- ja kehittämistyöhön, pedagogiseen dokumentointiin ei aikaisemmin ollut varhaiskasvatuksen opettajien mielestä riittävästi aikaa, mutta lisääntyneen SAK-ajan myötä näihin tärkeisiin tehtäviin oli aikaa paneutua huomattavasti enemmän. SAK- ajalla toiminnan ja pedagogiikan arviointiin oli mahdollisuus käyttää enemmän aikaa, mikä näkyy pedagogisen toiminnan ja oppimisympäristön rakentamisena lasta kiinnostavaksi kokonaisuudeksi. SAK- ajan lisääntymisen

myötä omantyön-, sekä toiminnanorganisointi on parantunut, mikä näkyy esimerkiksi hyvin toimivana pienryhmäpedagogiikkana ja toimintojen porrastamisen suunnitelmallisuutena, hyvänä kokonaisuuden hallintana.

” Kuukausisuunnitteluista ja suunnitteluiden arvioinnista ja uudelleen muokkaamisesta. Lasten ideoiden ottamisesta käyttöön pk:n arjessa ja pohtimisesta kuinka ne saadaan toteutettua. Pienryhmien aikatauluttaminen ja pienryhmien kehittämistyö. Vasulomakkeet ja vasuarvioinnit. Yhteistyö vanhempien kanssa, viestit.”

” Pedagoginen suunnittelu, palaverit, viestintä, toiminnan arviointi ja kehittäminen, yhteistyö esim. neuvolan ja terapeuttien kanssa, yhteistyö yksikön muun henkilöstön kanssa, lomakkeiden ja lausuntojen täyttäminen, oppimisympäristön muokkaaminen, oppimismateriaalien valmistelu ym.”

” Yhteydenpito vanhempiin (esim. tiedotteiden laatiminen, vasukeskustelujen sopiminen), sähköpostien lukeminen ja niihin vastaaminen, vasujen laatiminen ja niiden säännöllinen arviointi, erilaisten lomakkeiden täyttäminen (esim. tiedonsiirtolomakkeet neuvolaan tai tutkimuksiin), toiminnan suunnittelu ja arviointi, oppimisympäristön ja -välineiden suunnittelu, arviointi ja kehittäminen, dokumentointi ja ryhmän pedagogiikan näkyväksi tekeminen myös vanhemmille (esim. valokuvien, päiväjärjestyksen, tiedotteiden kautta), ammattikirjallisuuteen perehtyminen ja uusien ideoiden etsiminen esim. internetistä, materiaalien valmistaminen ryhmään (esim. kuvakortteja, lorukortteja, pelejä), tapahtumien suunnitteleminen ja niihin materiaalien valmistaminen).”

”Toiminnan suunnittelusta, arjen pedagogiikan pohtimisesta ja tiimille sanoittamisesta, oman ja tiimin toiminnan kehittämisestä, ryhmän toiminnan arvioinnista, ryhmän asioiden tiedottamisesta.”

5.3 Varhaiskasvatuksen opettajan rooli tiimin pedagogisena johtajana

Varhaiskasvatuksen opettajan tietämys omasta roolistaan tiimin pedagogisena johtajana ja asiantuntijana on tärkeässä osassa lapsiryhmän pedagogiikan toteutuksessa, toiminnan organisoinnissa, oppimisympäristön pedagogisessa rakentamisessa sekä kokopäiväpedagogiikan toteuttamisessa. Tiedonkeruukaavakkeen kysymyksillä seitsemän ja kahdeksan keräsin tietoa varhaiskasvatuksen opettajan roolista pedagogisena johtajana, pedagogisen johtajuuden toteuttamisesta sekä näkyvyydestä lapsiryhmän arjessa. Vastauksissa oli jonkin verran jätetty vastaamatta pedagogisen johtajuuden kysymyksiin. Tutkijana jäin pohtimaan, että pidettiinkö pedagogisen johtajuuden termiä vieraana ja sitä myöten ei ehkä omaa roolia pedagogisena johtajana osattu kuvailla? Olisinko saanut enemmän vastauksia muotoilemalla kysymyksen toisin, esimerkiksi kysymällä varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisesta roolista tiimissä / työyhteisössä?

Vastauksista nousi esille, että varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen johtajuus nähtiin lapsiryhmän toiminnan kokonaisvaltaisena pedagogisen näkökulman esille nostajana. Koko varhaiskasvatuspäivän eri toiminnot tulee olla pedagogisesti mietittyjä ja perusteltuja, jossa varhaiskasvatuksen opettaja toimii pedagogiikan sanoittajana ja perustelijana lasten tuen tarpeet sekä eri ikäisten lasten kehitystasot huomioiden. Pedagogiikan johtajan roolissa korostuu varhaiskasvatuslain, varhaiskasvatusperusteiden- sekä suunnitelmien vahva osaaminen sekä erilaisien pedagogisten menetelmien tuntemus. Tiimin jäsenten pedagogiseen toimintaan ohjaus, pedagogisen ajattelun sekä keskustelun ylläpitäminen koettiin tärkeänä osana pedagogista johtajuutta. Pedagogisen johtajuuden rooliin nostettiin havainnoinnin tärkeys, jolloin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta ja lapsiryhmän tarpeista nousseiden asioiden nostaminen pedagogisiksi perustelluiksi ratkaisuiksi mahdollistuu. Pedagogisen johtajuuden roolissa varhaiskasvatuksen opettaja perustelee asiat pedagogisesti ja perustelujen kautta opettajan tehtävänä on saada muut tiimin jäsenet sitoutettua yhteisen päämäärän saavuttamiseen.

”Opettajana minulla on vastuu siitä, että toiminta on aina pedagogisesti perusteltua ja pedagoginen näkökulma seuraa mukana. Yhdessä tiiminä kuitenkin toteutamme pedagogiikkaa, minä en yksin kanna toteutusta.”

”Opettajana vastaan yksittäisen lapsen ja lapsiryhmän tarpeisiin soveltuvan, paikallisten ja valtakunnallisten tavoitteiden mukaisen varhaiskasvatuksen toteutumisesta

ryhmässäni. Tämä toteutuu lasten ja heidän perheittensä, oman tiimin, muun henkilöstön sekä muiden mahdollisten yhteistyökumppaneitten kanssa yhdessä toimien tarvittaessa moniammatillista asiantuntijuutta hyödyntäen.”

”Huolehdin siitä, että kaikilla tiimin jäsenillä on tiedossa ryhmän pedagogisen toiminnan päämäärät ja perusteet toiminnalle. Vastaan siitä, että toiminnassa näkyy lasten vasuihin kirjatut tavoitteet. Teen yhteistyötä esimerkiksi neuvolan, erityisopettajan, terapeuttien ja sosiaalityöntekijöiden kanssa.”

”Minulla tulee olla tieto kaikista lapsista ja pidettävä koko ajan kaikkia lankoja käsissäni. Haluan, että pedagogiikka näkyy myös ulospäin ja teen ratkaisujamme tietoiseksi myös lapsille, että huoltajille heitä osallistaen. Varhaiskasvatuksen opettaja on mielestäni tiimin johtaja. Päiväkodin johtajan tulee luottaa omiin tiiminsä johtajiin, näin myös hänen koko talon pedagoginen johtajuus jakaantuu.”

5.4 Vahvuusperustainen pedagoginen johtajuus, oman asiantuntijuuden ja tiimin jäsenten erilaisien vahvuuksien hyödyntäminen pedagogisessa toiminnassa

Tiedonkeruukaavakkeen vastauksissa korostui varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen näkökulma ja pedagogiikan esille tuominen tiimissä perusteluineen. Varhaiskasvatuksen opettajan ydin vahvuudeksi määrittyi pedagoginen osaaminen, lapsen eri kehitysvaiheiden tietämys ja tuntemus, erilaisien lasta motivoivien työskentelymenetelmien hyödyntäminen arjessa sekä pedagogisen keskustelun ylläpitäjän rooli tiimissä sekä koko varhaiskasvatusyksikössä. Useista vastauksista nousi varhaiskasvatuksen opettajan tärkeäksi ominaisuudeksi hyvät vuorovaikutustaidot sekä keskusteleminen, ratkaisukeskeinen lähestymistapa pedagogisiin asioihin. Tiimin jäsenten erilaisten ammatillisten näkemysten kunnioitusta sekä keskustelemaan ilmapiiriin ylläpitämistä pidettiin varhaiskasvatuksen opettajan tiimin pedagogisen johtajuuden yhtenä tärkeänä tehtävänä.

Tiimin jäsenten erilaisia vahvuuksia hyödynnetään jonkin verran tiimeissä, mutta ei vielä riittävästi. Vahvuuksien hyödyntämisessä koettiin olevan vielä kehitettävää, jotta kaikki vahvuudet osattaisiin tunnistaa ja hyödyntää aktiivisesti varhaiskasvatuksen arjessa. Oulussa toimintamallina on pienryhmäpedagogiikan toteuttaminen, joten tiimin jäsenten erilaisien vahvuuksien hyödyntämiseen ja

yhteiseen pedagogiseen suunnitteluun vahvuuksien perusteella tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Varhaiskasvatuksessa toiminnan keskiössä on lapsi, lapsen tarpeet ja mielenkiinnon kohteet. Lapsia havainnoidaan ja näitä edellä mainittuja asioita kirjataan ylös, jotta toiminta on lapsilähtöistä. Esille nousi ajatus siitä, että kaikkien varhaiskasvattajien erityisosaamista, vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita tulisi aktiivisemmin kartoittaa, jotta työ olisi mielekästä ja työhyvinvointia vahvistavaa. Tiimin yhteistä suunnitteluaikaa pidettiin tärkeänä keskustelun ja tiedonvaihdon aikana, joka mahdollistaa yhteisien suunnitelmien tekemisen, tavoitteiden asettamisen sekä pedagogisten ratkaisujen ja menetelmien sopimisen.

”Otan selvää asioista, jos en tiedä. Kuulostelen myös muiden näkemyksiä ja pohdimme yhdessä. Nostan aina keskiöön lapsen/lasten tarpeet ja ohjaan tiimiä miettimään ratkaisuja lapsilähtöisesti. Kaikki tiimin jäsenet ovat yhtä arvokkaita. Yksinemme olisi tiimi. Ryhmän tekemiset ja painopisteet suunnitellaan aina tiimin kesken. Asiantuntijuudessani korostuu pedagogisen näkökulman nostaminen.”

”Tiimissä on jaettu vastuualueita kunkin osaamiseen tai vahvuuksiin liittyen, mikäli tähän on ollut halukkuutta. Opettajan tehtävänä on löytää tiimissään yhteinen konsensus paitsi varhaiskasvatuksen tavoitteiston, myös lapsiryhmän ja yksittäisen lapsen edun toteutumisen suunnassa työyhteisön toimivuutta unohtamatta.”

”Pedagogisen johtajan tehtävänä on saada tiimistään laadukas työpanos esiin kaikkien jäsenten vahvuuksia ja mielenkiinnonkohteita hyödyntäen. Vuorovaikutustaidot ovat tässä myös avainasemassa.”

”Pohdimme yhdessä ryhmään liittyviä asioita. Vastaan tiimipalaverien sisällöstä mm. ryhmävasun laadinnasta. Jaamme tehtäviä jokaisen vahvuuksien mukaan. Tuemme toisiamme, opetamme vahvuuksien kautta uusia asioita muille.”

5.5 Yli ryhmärajojen toteutuva pedagoginen asiantuntijuus ja yhteisopettajuus

Tutkimukseni kyselyyn vastanneista yli puolet toimivat yksin varhaiskasvatuksen opettajana lapsiryhmässä. Kahden varhaiskasvatuksen opettajan lapsiryhmässä pedagogista asiantuntijuutta ja

vastuita kerrottiin jaettavan osaamisen, koulutuspohjan tuomien vahvuuksien sekä henkilökohtaisten vahvuuksien mukaan.

Tutkimukseni pohjalta yli ryhmärajojen tapahtuvaa pedagogista asiantuntijuutta ja yhteisopettajuutta toivottaisiin olevan nykyistä enemmän. Pedagogisia keskusteluja käytiin opettajien pedagogisissa palaverissa, joita toteutettiin säännöllisesti noin kerran kuukaudessa osassa kyselyyni vastanneiden varhaiskasvatusyksiköissä. Pedagogisissa palaverissa pedagogiset aiheet nousevat varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta tai ajankohtaisista pedagogisien asioiden keskustelun tarpeista. Joissakin toimintayksiköissä näissä pedagogisissa palaverissa hyödynnettiin varhaiskasvatuksen opettajien osaamisen jakamista niin, että he esimerkiksi he pitivät pienimuotoisen koulutuksen oman vahvuutensa pohjalta jakaen omaa pedagogista osaamistaan muille opettajille.

Myös muiden ammattiryhmien, kuten varhaiskasvatuksen lastenhoitajien pedagogisia palaveria pidettiin tärkeinä, jotta varhaiskasvatusyksikössä vallitsee eri ammattiryhmien näkemysten ja vahvuuksien arvostus. Pedagogisien palaverien pohjalta saadaan rakennettua yhtenäinen pedagoginen näkemys ja toimintasuunnitelma toimipaikan varhaiskasvatukselle. SAK -ajalla käytyjä eri lapsiryhmissä työskentelevien varhaiskasvatuksen opettajien välisiä pedagogisia keskusteluja sekä mentorointia pidettiin tärkeänä pedagogisen asiantuntijuuden vahvistajana. Yhteisopettajuutta ja yli ryhmärajojen tapahtuvaa pedagogisen osaamisen ja asiantuntijuuden jakamista koettiin kuitenkin olevan liian vähän, tätä vastauksissa toivottiin kehitettävän toimintayksiköissä. Yhdessä vastauksessa kerrottiin varhaiskasvatusyksikössä tehtävän yhteisopettajuutta yli ryhmärajojen säännöllisten opettajavaihtojen merkeissä. Näin ollen lapset saavat laaja-alaista pedagogista ohjausta erilaisia vahvuuksia omaavilta opettajilta ja uudet pedagogiset menetelmät sekä tavat toimia saadaan jalkautettua yli ryhmärajojen kaikkien kasvattajien hyödynnettäväksi. Jonkin verran yhteisopettajuutta yli ryhmärajojen toteutettiin pedagogista materiaalia, ideoita sekä valmiita suunnitelmia jakaen, näin kaikkien opettajien ei tarvitse suunnitella kaikkea alusta alkaen. Pedagogista johtajuutta varhaiskasvatusyksiköissä jaettiin erilaisien vahvuuksien ja mielenkiinnon kohteiden pohjalta, esimerkiksi toimintayksiköissä on nimettyjä vastaavia, kuten vasu-, liikunta- ja kulttuurivastaava, jotka huolehtivat ajantasaista tietoa kaikille yksikön työntekijöille.

”Jonkin verran, mutta sitä voisi tehdä enemmänkin. esim. taiteellisesti suuntautuneet henkilöt suunnittelevat taidetoimintaa koko talolle jne.”

” Jaamme vastuut vahvuuksien mukaan ja tasapuolisesti. Suunnittelua teemme joskus myös yhdessä, jos se on mahdollista (harvemmin onnistuu).”

” Meillä on tänä vuonna aloitettu opevaihto, jolloin opettajat, joilla on vahvuuksia ovat pitäneet toisen ryhmän tuokioita.”

” Välillä pidämme koko talon opettajien palaveriita, jossa keskustelemme pedagogisista asioista. Välillä mahdollisuuksien mukaan kahden eri tiimin opettajat suunnittelevat yhdessä toimintaa lapsiryhmille. Toisinaan tulee kysyttyä toisen ryhmän opettajalta, miten he ovat ryhmässään ratkaisseet esim. jonkin päiväjärjestykseen liittyvän asian, joka omassa ryhmässä mietityttää. Opettajien väliseen keskusteluun yli ryhmärajojen pitäisi mielestäni olla enemmän aikaa.”

5.6 Pedagogisen johtajuuden sekä yhteisopettajuuden kehittäminen sekä koulutus tarpeet johtajuuden vahvistamiseksi

Tiedonkeruukaavakkeeni kahdella viimeisellä kysymyksellä kartoitin varhaiskasvatuksen opettajien ajatuksia ja ideoita oman pedagogisen johtajuuden ja yhteisopettajuuden kehittämiseksi sekä koulutustarpeita pedagogisen johtajuuden vahvistamiseksi. Varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen johtajuuden käsitettä, roolia ja työnkuvan avaamista niin opettajille kuin koko työyhteisölle pidettiin tärkeänä kehitettävänä asiana. Kun työnkuvat, tehtävä ja roolit tiimissä sekä työyhteisössä ovat selkeästi kaikkien tiedossa on ammatillista roolia ja siihen kuuluvia vastuita helpompaa toteuttaa. Vastauksissa nousi esille, että kaikille varhaiskasvatuksen henkilöstölle pitäisi olla yhteisiä teemakoulutuksia, esimerkiksi positiivisen pedagogiikan sekä vahvuusperustaisen pedagogiikan koulutus. Kun jokaisella kasvattajalla on sama koulutus käytynä, on varhaiskasvatuksen opettajalla helpompaa pedagogisesti perustella näkökulmia sekä lähteä luomaan yhteistä pedagogista näkemystä ja toimintamallia tiimissä.

Yhteisopettajuuden ja vahvuusperustaisen opettajuuden näkökulmasta oli vastauksissa esitetty kehittämisideaksi erilaisien vahvuuksien ja osaamisen kartoittaminen työyhteisössä. Kun esimerkiksi toimintakauden alussa kartoitetaan työyhteisön kasvattajien ammatilliset ja henkilökohtaiset vahvuudet sekä osaamiset voidaan näitä hyödyntää työyhteisössä aktiivisemmin. Tämä osaltaan toisi enemmän mahdollisuuksia toteuttaa opettajuutta yli ryhmärajojen mentoroivana opettajuutena

sekä konkreettisena pedagogisena opettajuutena. Yli ryhmärajojen tapahtuvana opettajuutena suurempi joukko lapsia pääsisi osalliseksi erilaisista pedagogisista kokonaisuuksista, kun taas varhaiskasvatuksen opettaja pääsisi toteuttamaan työtänsä enemmän omien vahvuuksien ja osaamisen kautta.

*”Jossakin määrin, osa opettajista on esimerkiksi vastannut joidenkin yhteisten pedatuntien sisällöstä. **Osaamisen ja vahvuuksien jakamista** voitaisiin mielestäni kuitenkin vielä kehittää esimerkiksi **selvittämällä niitä yleensäkin alkuun tarkemmin.**”*

*”Enemmän vielä **yhteistyötä ryhmien välillä**, ja jokaiseen **vahvuudet käyttöön yli ryhmärajojen.**”*

*”Pidän tärkeänä, että työyhteisössä **puhutaan ääneen ja avataan opettajan pedagogisen johtajuuden tärkeyttä ja tehtäviä**, jotta kaikki moniammatillisen työyhteisön jäsenet tietävät mitä opettajan vastuulle kuuluu. Selkeä työtehtävien jako moniammatillisessa tiimissä selkiyttää mielestäni työntekoa ja tukee myös työssäjaksamista.”*

*”Uuden varhaiskasvatussuunnitelman myötä pedagoginen dokumentointi lasten ja vanhempien osallisuus sekä osallisuus ovat tärkeitä asioita varhaiskasvatuksessa toivoisin näille asioille yhteisiä koulutuksia. Lisäksi **vahvuudet ja positiivinen pedagogiikka** olisi tärkeää koko kaupungin mittakaavassa koko henkilökunnan yhteinen koulutus.”*

6 VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN TIIMIN PEDAGOGISEN JOHTAJUUDEN JA YHTEISOPETTAJUUDEN KEHITTÄMINEN

Tutkimustulokset osoittivat, että varhaiskasvatuksen opettajilla on paljon erilaisia koulutuksen sekä täydennyskoulutuksien kautta saatuja ammatillisia vahvuuksia ja osaamisia sekä henkilökohtaisia vahvuuksia, joita kannattaisi varhaiskasvatussyksiköissä hyödyntää aktiivisemmin ja monipuolisemmin. Näiden vahvuuksien ja osaamisien aktiivisempi hyödyntäminen toisi työhyvinvointia mielekkään työskentelymallin kautta sekä laajentaisi työyhteisössä pedagogista osaamista vertaisoppimisen kautta koko työyhteisössä hyödynnettäväksi.

Varhaiskasvatuksen opettajan roolia tiimiin pedagogisena johtajana ja asiantuntijana pitäisi keskustelun kautta enemmän avata, jotta pedagogisen johtajuuden rooli, vastuut sekä työtehtävät selkeytyisivät työyhteisöissä. Joissakin varhaiskasvatussyksiköissä varhaiskasvatuksen pedagogista johtajuutta toteutetaan työparina, mutta on lapsiryhmiä, jossa yksi opettaja johtaa tiimiä. Yksin tiiminsä pedagogisina johtajina toimivat varhaiskasvatuksen opettajat voisivat toteuttaa yhteisopettajuutta yli ryhmärajojen esimerkiksi vahvuksiensa kautta, kun työyhteisössä kartoitettaisiin esimerkiksi toimintakauden alussa varhaiskasvatushenkilöstön vahvuudet ja erityisosaamisalueet sekä yhdessä ideoitaisiin, miten vahvuusperustaista yhteisopettajuutta voitaisiin rakentaa yli ryhmärajojen.

Tutkimustulosten pohjalta olen koonnut PowerPoint -materiaalin, jota voidaan hyödyntää varhaiskasvatussyksiköissä keskustelun herättelijänä rakennettaessa yhteistä näkemystä varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisesta johtajuudesta, roolista tiimin pedagogisena johtajana sekä asiantuntijana ja vastuista tiimissä sekä pedagogisen osaamisen hyödyntämisestä yli ryhmärajojen. Tavoitteena on yhteisopettajuuden mahdollistuminen yli ryhmärajojen sekä vahvuusperustaisen ja erityisosaamisen hyödyntäminen moninaisemmin, jolloin myös lapset saisivat monipuolisesti kokea oppimisen ja oivaltamisen iloa kasvattajien erilaisien vahvuuksien sekä pedagogisien menetelmien kautta.

Oulun kaupungille suunnittelemaani sähköistä materiaalia voidaan täydentää ja muokata jatkossa niin, että jokaisen varhaiskasvatussyksikön ammattikunnan roolit, vahvuudet ja ydinosaamiset avataan pedagogisissa palaverissa keskustellen. Näin jokaiselle ammattikunnalle muodostuu selkeä

perusrooli tiiminsä jäsenenä sekä koko työyhteisön ammatilliset vahvuudet ja erityisosaamiset tulevat kartoitettua, jonka jälkeen niitä on helpompaa myös hyödyntää työyhteisössä yhteisesti tehdyn suunnitelman pohjalta.

7 POHDINTA

Aihe ja idea tutkimuksen toteuttamisesta sai alkunsa esimiehen kanssa syntyneestä keskustelusta pedagogisesta johtajuudesta sekä kiinnostuksesta kehittää varhaiskasvatuksen työkenttää uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden korostamaksi vahvuusperusteiseksi kokopäiväpedagogiseksi toiminnaksi sekä omakohtaisesta pohdinnasta varhaiskasvatuksen opettajan roolista tiimin pedagogisena johtajana. Varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen johtajuuden rooli kokopäiväpedagogisesta suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen näkökulmasta on muuttunut uuden varhaiskasvatussuunnitelman myötä, joten pedagogisen tiimijohtajuuden roolia oli mielestäni hyvä pohtia ja avata.

Tutkimukseni kohdistui itäisen alueen noin 50 varhaiskasvatuksen opettajaan, tiimiensä pedagogisiin johtajiin. Vastausprosentti tiedonkeruukaavakkeiden pohjalta jäi matalaksi, joten tutkimustulokset perustuvat pieneen osaan itäisen varhaiskasvatusalueen opettajien ajatuksiin tiimin pedagogisesta johtajuudesta. Hieman ennen tutkimukseni ajankohtaa varhaiskasvatuksen opettajat saivat suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen liittyviä kyselyitä muiltakin tahoilta, joten tämä saattoi olla osa syynä tutkimukseni vähäiseen osallistujamäärään. Koen tutkijana kuitenkin saaneeni arvokasta tietoa siitä, miten pedagoginen johtajuus koetaan varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmasta ja miten tätä roolia tulisi selkeyttää sekä kehittää tulevaisuudessa yhteisopettajuutta ja yli ryhmärajojen mahdollistavaa opettajuutta ajatellen.

Tutkimustulokset osoittivat, että varhaiskasvatuksen opettajilla on laaja-alaista ja monipuolisesta pedagogista osaamista, joita on voitu hyödyntää lapsiryhmän tarpeisiin tehokkaammin toukuussa 2018 lisääntyneen suunnittelu-, arviointi- ja kehittämisajan myötä. Kun aikaa on resursoitu työvuorosuunnittelussa SAK- ajan tehtäviin runsaammin, se näkyy lapsiryhmässä paremmin organisoituna arkena sekä lapsien mielenkiinnon kohteista lähtevänä pedagogisena toimintana. Tutkimustuloksista oli nähtävissä, että SAK- aika mahdollistaa ammattikirjallisuuteen ja tutkimuspohjaisiin ammatillisiin asioihin paneutumisen, mikä näkyy ryhmän arjessa pedagogiikan sanoittamisena, asiantuntijuutena. Varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen johtajuus nähtiin lapsiryhmän toiminnan kokonaisvaltaisena pedagogisen näkökulman esille nostajana. Koko varhaiskasvatuspäivän eri toiminnot tulee olla pedagogisesti mietittyjä ja perusteltuja, jossa varhaiskasvatuksen opettaja toimii pedagogiikan sanoittajana ja perustelijana lasten tuen tarpeet sekä eri ikäisten lasten

kehitystasot huomioiden. Pedagogiikan johtajan roolissa korostuu varhaiskasvatuslain, varhaiskasvatusperusteiden- sekä suunnitelmien vahva osaaminen sekä erilaisien pedagogisten menetelmien tuntemus. Tiimin jäsenten pedagogiseen toimintaan ohjaus, pedagogisen ajattelun sekä keskustelun ylläpitäminen koettiin tärkeänä osana pedagogista johtajuutta. Varhaiskasvatuksen opettajan ydinvahvuudeksi oli nostettu pedagoginen osaaminen sekä lapsen kehityksen eri vaiheiden tunnistaminen, lapsilähtöisyys sekä lapsen osallisuuden huomioiminen varhaiskasvatustoiminnassa. Tutkimustuloksien pohjalta tiimin pedagogisen johtajuuden ja asiantuntijuuden roolia sekä vastuuta tulisi avata konkreettisemmin varhaiskasvatusyksiköissä opettajan ammatillisen roolin ja työnkuvan selkeyttämiseksi. Varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen opettajan toimintaa kokopäiväpedagogiseen ajatteluun sekä lapsen vahvuuksista ja mielenkiinnon kohteista lähtevään pedagogiikan rakentamiseen tiimin kanssa yhdessä suunnitelmia tehdessä.

Tutkimuksessa nousi esille myös tarve pedagogisien vahvuuksien ja osaamisien kartoittamiseen työyhteisöissä, jotta varhaiskasvatusyksiköissä saataisiin kaikki vahvuudet ja osaamiset aktiivisesti käyttöön. Näin saataisiin luotua vahvuusperustainen työyhteisö sekä rakennettua yhteisopettajuutta yli ryhmärajojen. Lapset pääsisivät osallisiksi kasvattajien erilaisista pedagogisista vahvuuksista, jolloin myös lasten kokemusmaailmaa sataisiin erilaisin pedagogisin menetelmin rikastettua sekä henkilökunnan työhyvinvointi lisääntyisi vahvuusperustaisen työn toteuttamisen mahdollisuudesta. Tämä osaltaan toisi enemmän mahdollisuuksia toteuttaa opettajuutta yli ryhmärajojen mentorivana opettajuutena sekä konkreettisena pedagogisena opettajuutena.

7.1 Tutkimustulosten tarkastelua

Varhaiskasvatuksen opettajan tietämys omasta roolistaan tiimin pedagogisena johtajana ja asiantuntijana on tärkeässä osassa lapsiryhmän pedagogiikan toteutuksessa, toiminnan organisoinnissa, oppimisympäristön pedagogisessa rakentamisessa sekä kokopäiväpedagogiikan toteuttamisessa.

Koko varhaiskasvatuspäivän eri toimintojen tulee olla pedagogisesti mietittyjä ja perusteltuja, jossa varhaiskasvatuksen opettaja toimii pedagogiikan sanoittajana ja perustelijana lasten tuen tarpeet sekä eri ikäisten lasten kehitystasot huomioiden. Pedagogiikan johtajan roolissa korostuu varhaiskasvatuslain, varhaiskasvatusperusteiden- sekä suunnitelmien vahva osaaminen sekä erilaisien

pedagogisten menetelmien tuntemus. Tiimin jäsenten pedagogiseen toimintaan ohjaus, pedagogisen ajattelun sekä keskustelun ylläpitäminen koettiin tärkeänä osana pedagogista johtajuutta. Pedagogisen johtajuuden rooliin nostettiin havainnoinnin tärkeys, jolloin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta ja lapsiryhmän tarpeista nousseiden asioiden nostaminen pedagogisiksi perustelluiksi ratkaisuuksi mahdollistuu. Pedagogisen johtajuuden roolissa varhaiskasvatuksen opettaja perustelee asiat pedagogisesti ja perustelujen kautta opettajan tehtävänä on saada muut tiimin jäsenet sitoutettua yhteisen päämäärän saavuttamiseen. Elina Fonsén (2014) väitöskirjassa ”Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa” on saatu saman suuntaisia tuloksia. Hänen tutkimuksensa perusteella pedagoginen johtajuus vaatii pedagogiikan tuntemusta sekä sen arvon tunnustamista. Väitöskirjassa todettiin, myös ettei pedagogiikka voida jättää johtamatta. Jos näin käy tulee varhaiskasvatuspäivästä arjen rutiinien mukaan elämistä ilman selkeää pedagogista ajattelua. Pedagoginen johtajuus vaatii hyvää pedagogiikan hallintaa ja ammatillisuutta sekä vision, strategian, toimivat rakenteet ja työvälineet. (Fonsén, E. 2014, 180-181, 183.)

Fonsén ja Parrilan kirjassa (2016) pedagogista johtajuutta määritellään kahden lähtökohdan kautta kuten, pedagogiikan johtaja ja pedagoginen johtajuus. Varhaiskasvatuksessa pedagoginen johtajuus on nostettu yläkäsitteeksi, joka pitää sisällään konkreettista johtamistoimintaa, missä keskiössä on johtaa pedagogista osaamista organisaation tavoitteiden ja toimintasuunnitelmien mukaisesti sekä erilaisien koulutuksien kautta vahvistaa henkilöstön pedagogista osaamista. Pedagogiikan johtaja voidaan määritellä kapea-alaisemmin, esimerkiksi lapsiryhmä tasolla varhaiskasvatuksen opettaja johtaa ryhmässä tapahtuvaa pedagogiikkaa sekä arvioi ja kehittää sitä säännöllisesti. Varhaiskasvatuksessa pedagogisella johtajuudella tavoitellaan lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen kokonaisuutta, mikä mahdollistuu laadukkaalla pedagogisella toiminnalla. Laadukkaasta pedagogisesta toiminnasta vastaa lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettaja tai opettajat yhdessä ja koko kasvattajatiimi osallistuu pedagogiikan toteuttamiseen. Jotta toiminta on pedagogisesti laadukasta, toimintaa pitää arvioida säännöllisesti ja kriittisesti. Arvioinnin pohjalta varhaiskasvatus-toimintaa kehitetään ja toiminnalle asetetaan uusia tavoitteita. (Fonsén & Parrila 2016, 24-25; Opetushallitus 2018, 7-8.)

Tutkimukseni osoitti myös sen, että varhaiskasvatuksen opettaja tarvitsee laadukkaan pedagogiikan toteuttamiseen kaikkia tiimin jäseniä. Pedagogiikan johtaminen ja yhteisen toimintakulttuurin luominen edellyttää tiimin yhteistä suunnittelu-aikaa, jota pidettiin tärkeänä keskustelun ja tiedon vaihdon aikana, joka mahdollistaa yhteisten suunnitelmien teot, tavoitteiden asettamisen sekä pe-

dagogisien ratkaisujen ja menetelmien sopimisen. Nurmisen ja Toivosen (2013) ylemmän ammatikorkeakoulun opinnäytetyössä ”Lastentarhanopettajan pedagoginen johtajuus päiväkodin lapsiryhmässä” nousi esille samankaltaisia tuloksia ja pohdintoja, pedagogisen asiantuntijuuden ja tiedon jakaminen vaativat tiimiltä toimivaan yhteyttä ja vuorovaikutusta.

Tiimissä täytyy vallita luottamuksen ja toistensa ammattitaidon sekä tietämyksen kunnioitus, jotta pedagogista toimintaa toteutetaan laadukkaasti tiiminä. Jokaisen tiiminjäsenen täytyy myös sitoutua toimimaan yhdessä sovittujen toimintatapojen mukaisesti, jotta pedagogisella toiminnalla voidaan päästä tavoitteisiin. Tiimi suunnittelee ja arvioi yhdessä lapsien mielenkiinnon kohteista lähtevää toimintaa, varhaiskasvatuksen opettaja vastaa puolestaan siitä, että toiminta on pedagogisesti lapsen ikätasoista sekä hyvinvointia, kasvua ja kehitystä vastaavaa tavoitteellista toimintaa. (Fonsén & Parrila 2016, 56-57; Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteen ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2019, 30.) Pedagoginen toiminta toteutuu lapsen ja kasvattajan välisessä vuorovaikutuksessa yhdessä tehden ja toimien. Tämä edellyttää varhaiskasvatuksen opettajalta hyvää pedagogista tiimijohtajuutta ja pedagogiikan sanoittamista arjessa, kaikilta tiimin kasvattajilta aitoa läsnäoloa, ammatillista tietämystä lapsen ikätasoisesta kehityksestä sekä havainnointia ja suunnitelmallista toimintaa. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on toimia oman tiimensä pedagogisena johtajana, johon oleellisesti sisältyy suunnittelu, arviointi ja kehittäminen. (Heikka & Hujala & Turja 2009, 35; Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 2017, 47; Opetushallitus 2018, 18-19, 21-23; Varhaiskasvatuslaki 2018, 2 §.)

Tutkimuksen perusteella varhaiskasvatusyksikön henkilöstön sekä tiimeissä tiimin jäsenten erilaisia vahvuuksia tulisi hyödyntää enemmän. Vastauksista esille nousi ajatus siitä, että myös varhaiskasvattajien erityisosaamista, vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita tulisi aktiivisemmin kartoittaa, jotta työ olisi mielekästä ja työhyvinvointia vahvistavaa.

Tutkimukseni pohjalta yli ryhmärajojen tapahtuvaa pedagogista asiantuntijuutta ja yhteisopettajuutta toivottaisiin olevan enemmän. Joissakin toimintayksiköissä pidettiin säännöllisesti varhaiskasvatuksen opettajien pedagogisia palavereita. Pedagogisissa palavereissa pedagogiset aiheet nousivat varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta tai ajankohtaisista pedagogisien asioiden keskustelun tarpeista. Joissakin toimintayksiköissä näissä palavereissa hyödynnettiin varhaiskasvatuksen opettajien osaamisen jakamista niin, että he esimerkiksi pitivät pienimuotoisen koulutuksen oman vahvuutensa pohjalta jakaen omaa pedagogista osaamistaan muille opettajille. SAK -ajalla käytyjä eri lapsiryhmissä työskentelevien varhaiskasvatuksen opettajien välisiä pedagogisia keskusteluja

sekä mentorointia pidettiin tärkeänä pedagogisen asiantuntijuuden vahvistajana. Yhteisopettajuutta ja yli ryhmärajojen tapahtuvaa pedagogisen osaamisen ja asiantuntijuuden jakamista koettiin kuitenkin olevan liian vähän, tätä vastauksissa toivottiin kehitettävän toimintayksiköissä.

Jaettu pedagoginen johtajuus on toimimista yhteistä tavoitetta kohti suunnitelmallisesti tehtäviä ja vastuita jakaen. Yhteisopettajuudella jaetaan tietoutta, vastuita sekä toimintojen organisointia ja toteutuksia vahvuuksien mukaan. Suunnittelu, arviointi ja kehittäminen yhteisopettajuudessa vaatii henkilöiltä vuoropuhelua, jottei työntekemisessä tule päällekkäisyyksiä. Varhaiskasvatuksessa opettajien jaetun pedagogisen johtajuuden keskiössä on lapsi, lapsen oppiminen ja kehitys, mitä lähdetään yhdessä tiiminä tukemaan yhteisillä toimintatavoilla, pedagogisilla tavoitteilla ja menetelmillä, huomioiden lapsen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet. (Fonsén & Parrila 2016, 45-46.)

7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Aikaisemman tiedon perusteella luodaan pohjaa tutkimuksen tarpeellisuudelle ja tutkimuksella taas uutta tietoa hyödynnettäväksi työn kehittämisessä tai ilmiön ymmärtämisessä. Opinnäytetyön pitää perustua tosiasioihin eli tutkimuksen johtopäätöksissä ei saa olla tutkijan omia mielipiteitä vaan johtopäätösten tulee nousta esille kerätystä aineistosta. Tutkijan kirjoittamat johtopäätökset aineiston perusteella voivat vaihdella eri kirjoittajan mukaan, koska laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tulkinnassa voi olla eroja, vaikka aineisto olisi täysin sama. Opinnäytetyön tulee olla autonominen eli tutkimustuloksiin ei ole saanut vaikuttaa kukaan ulkopuolinen taho. Tutkijan tulee suhtautua kriittisesti kaikkeen, toisin sanoen tulee olla epäileväinen kaiken tiedon suhteen ja tarkista tieto useaan eri otteeseen. Myös oman työn tarkastelu vaatii tutkijalta kriittisyyttä ja taitoa tuoda esille mahdolliset puutteet. (Kananen 2015, 119-123.)

Kanasen 2015 teoksen mukaisesti tieteellisen tutkimuksen voidaan sanoa olevan eettinen vain silloin, kun tutkimus on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttävällä tavalla. Tutkimuksen tekijän tulee olla luotettava, hän ei saa koskaan rikkoa vaitiololupausta ja salassapitovelvollisuutta. Näin tutkija suojaa henkilöiden yksityisyyttä ja kunnioittaa heitä. Tutkimusaineistoa pitää käyttää ja säilyttää asianmukaisesti, eikä se saa joutua muiden tarkasteltavaksi. Tutkijan pitää myös osata rajata se, mitä tietoa hän on esimerkiksi havainnoinut yksityishenkilönä ja mitä tutkijana. Myös kir-

joittamistapaan tulee kiinnittää huomiota. Jos tutkija kirjoittaa aiheestaan kielteisesti se voi vahingoittaa tutkimukseen osallistuvan ryhmän. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan tutkimukseen osallistuvista käyttää esimerkiksi peitenimiä, mikäli kokee sen asian tiimoilta tarpeelliseksi. (Vilka 2006, 113-116.) Raporttia kirjoittaessa tulee tarkasti pohtia asioita tutkijan lasit silmillä, eikä antaa oman ammatillisen varhaiskasvatuksen opettajan roolin vaikuttaa tulkinassa. Tutkimuksen tekeminen oman ammattialan lähtökohdista on kiinnostavaa ja työn kehittämisen kannalta järkevää, mutta toisaalta asettaa tutkijalle eettisiä kysymyksiä, jotta tutkimuksesta tulee luotettava.

Opinnäytetyölleni ei ollut tarpeellista tehdä erillistä suostumusasiakirjaa, koska tutkimukseni vastaukset sain Webropol – tiedonkeruun kautta ja siellä kaikki vastaukset näkyivät minulle anonyminä eli vastauksien perusteella ei ole millään tavalla nähtävissä kuka kyselyyn on osallistunut tai vastannut. Kyselyhaastatteluni ei sisällä henkilötietoja mistä tutkimukseen osallistuja olisi tunnistettavissa, eikä vaikuta esimerkiksi vastaajien työhön jatkossa. Suostumusasiakirja olisi tullut lähettää tutkittaville, mikäli tutkimuksen kyselyhaastattelut olisi mahdollista muuttaa jälkikäteen tunnistettaviksi erilaisia teknologisia laitteita ja ohjelmia käyttämällä. (Leivonen 2018.)

Mikäli tutkimuksen luonne vaatii, että suostumusasiakirja on laadittava, täytyy siitä olla jokaiselle osapuolelle oma allekirjoitettu kappaleensa. Mikäli tutkimuksessa tulee kesken tutkimuksen jotakin merkittävää muutosta mikä mahdollisesti vaikuttaa tutkimukseen osallistujan halukkuuteen osallistua tutkimukseen, täytyy tutkimukseen suostumislomaketta päivittää. (Turkucrc.fi.)

Saatekirjeeni pohjalta tutkimukseeni osallistuja teki päätöksen, haluaako hän osallistua tutkimukseen vai ei, joten saatekirje tulee kirjoittaa niin, että tutkittava kokee tutkimuksen olevan tärkeä ja, että hän voi omalta osaltaan edistää tutkittavaa asiaa, esimerkiksi oman työnsä edistämiseksi tai kehittämiseksi. Postitse tai sähköisesti lähetettävä posti tutkittavalle sisältää kaksi osaa: saate kirjeen ja tutkimuskyselykaavakkeen. (Vilka 2007, 80-81.)

Tutkimukseeni osallistuminen oli varhaiskasvatuksen opettajille vapaaehtoista ja tietoa tutkimuksesta he saivat saatekirjeessä, mistä oli suora linkki tiedonkeruulomakkeeseen. Näin ollen tutkimukseen osallistuja antoi suostumuksensa tutkimukseen osallistumisesta vastaamalla Webropol – tiedonkeruulomakkeeseen. Valmis opinnäytetyö tutkimustuloksineen ja kehittämismateriaaleineen lähetetään kaikille tutkimukseen kutsun saaneille varhaiskasvatuksen opettajille sekä Oulun kaupungin varhaiskasvatuspalveluille. Opinnäytetyö on kaikkien Oulun kaupungin varhaiskasvatusyksiköiden hyödynnettävissä.

7.3 Pohdintaa opinnäytetyö prosessista ja omasta oppimisesta prosessin aikana

Opinnäytetyön prosessin alkuvaiheessa luin ammattikirjallisuutta, väitöskirjoja, tutkimuksia sekä perehdyin tarkasti varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja varhaiskasvatuslakiin, jotta sain luotua itselleni selkeän näkemyksen siitä, mihin perustan oman näkemykseni pedagogisesta johtajuudesta. Pedagogisen johtajuuden roolin tai tehtävien selkeä määrittelemine osoittautui aluksi vaikeaksi, koska jokaisessa tiimissä tämä rakentuu erilaiseksi riippuen siitä, millainen kokoonpano tiimissä on. Varhaiskasvatuksen opettajalla on tietyt määritellyt vastuut ja velvollisuudet, mutta johtajuus rakentuu tiimin vuorovaikutuksen tuloksena sekä henkilökohtaisten vahvuuksien ja voimavarojen kautta.

Keväällä tiedonkeruukaavaketta laatiessani sain itsekkin useamman tutkimuskyselyn sähköpostiini suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen liittyen. Tämä saattoi osaltaan vaikuttaa siihen, että sain omaan tutkimukseeni vähän vastauksia. Jälkeenpäin olen miettinyt, että olisinko saanut osallistujia enemmän, jos kysely olisi tehty esimerkiksi syksyllä tai haastatteluina pienemmälle osallistujamäärälle. Ajatukseni ja perusteluni kyselyn suorittamiselle kesällä oli se, että kun lasten varhaiskasvatussuunnitelmien arvioinnit tehdään yleensä keväällä, eli olivat kesäkuussa tehtyinä, olisi varhaiskasvatuksen opettajilla mahdollisesti paremmin aikaa SAK-ajalla paneutua kehittämistoimintaan tutkimukseen osallistumisen muodossa. Syksyllä vastaavasti lähdetään useimmiten rakentamaan toimintaa uuden lapsiryhmän ja tiimin kanssa, joten tällöin SAK-aikaa käytetään arjen toimintojen organisoinnin suunnitteluun sekä lapsihavainnointiin. Haastattelu vaihtoehdon karsin tutkimuksen toteuttamisesta pois ajankäytön takia, koska koin ettei sopivaa haastatteluajankohtaa työpäivän lomasta välttämättä löydy ja näin tutkimuksen toteuttaminen viivästyy. Tiedonkeruukaavake mahdollisti varhaiskasvatuksen opettajille kyselyyn vastaamisen oman aikataulun puitteissa. Tutkimukseeni osallistujilta sain arvokasta tietoa varhaiskasvatuksen opettajan työnkuvasta, roolista sekä konkreettisia kehittämisideoita, joiden pohjalta oli luontevaa rakentaa PowerPoint -materiaali.

Itselleni tärkein anti opinnäytetyö prosessissa oli se, että sain jäsennettyä ja vahvistettua omaa rooliani pedagogisena johtajana sekä sain varmuutta siitä, miten minun tulee viedä ammatillista rooliani eteenpäin. Pedagogiikan ääneen sanoittaminen on tärkeää niin tiimityössä sekä koko varhaiskasvatusyksikössä, jotta saadaan rakennettua yhteinen näkemys päämäärästä, siihen ohjaavista arvoista sekä toimintatavoista. Niin kuin tutkimuksessani nousi esille, varhaiskasvatusyksi-

köissä on vielä käyttämätöntä tai vähällä käytöllä olevia vahvuuksia tai ydiosaamisia. Näiden kartoittaminen on jatkossa tärkeää, jotta pedagogista osaamista saadaan jaettua varhaiskasvatustyksiköissä laajemmin sekä vahvuuksia hyödynnettyä kattavammin.

Master opinnoissa käytimme paljon Microsoft Teams- ohjelmaa tiimityön mahdollistajana, tiedon jakamisen ja johtajuuden harjoittelun välineenä, suunnittelupohjana sekä erilaisien työpajojen toteuttamisessa. Teamsin hyödyntäminen varhaiskasvatuksen pedagogisessa johtajuudessa ja asiantuntijuudessa, jaetussa opettajuudessa sekä työyhteisön pedagogisena ”tietopankkina” kiehtoo minua kovasti. Mahdollisuuksien mukaan olisi hienoa saada luotua omassa varhaiskasvatustyksikössä Teams- alustalle toimiva kokonaisuus, missä olisi mahdollista jakaa pedagogista materiaalia, käydä pedagogisia keskusteluja sekä saada /antaa vertaismentorointia, toteuttaa yhteissuunnittelua oman SAK-ajan puitteissa yms. Opinnäytetyö prosessi sekä opinnot ja niiden erilaiset työskentelymallit yhdessä loivat innostusta kehittää omaa pedagogista johtajuutta yli ryhmärajojen erilaisia mahdollisuuksia ja menetelmiä hyödyntäen.

7.4 Jatkotutkimusaiheet

Varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen johtajuus ja asiantuntijuus varhaiskasvatuksessa on mielenkiintoinen ja monisyinen aihe tutkimukselle. Tätä aihetta voisi tutkia monesta eri näkökulmasta käsin sekä erilaisia tutkimusmenetelmiä hyödyntäen. Oma kiinnostukseni pedagogista johtajuutta kohtaan vahvistui opinnäytetyön tekemisen aikana ja toi mukanaan useita ajatuksia siitä, miten pedagogista johtajuutta voitaisiin jatkossa kehittää omasta tiimistä koko talon yhteiseksi pedagogiseksi voimavaraksi vahvuuksia ja ydiosaamisia hyödyntäen.

Jatkotutkimusaiheena olisi hyvin mielenkiintoista selvittää, onko varhaiskasvatuksen toimipaikoissa lähdetty rakentamaan varhaiskasvatuksen opettajien yhteisopettajuutta, jaettua johtajuutta sekä asiantuntijuutta yli ryhmärajojen vahvuusperustaisesti ydiosaamisia hyödyntäen. Toimipaikoissa työskentelee eri koulutuspoluilta valmistuneita varhaiskasvatuksen opettajia, joilla on monipuolista ja laaja-alaista osaamista, miten näitä kartoitetaan ja hyödynnetään varhaiskasvatuksen yksiköissä sekä miten työtehtäviä sekä pedagogista johtajuutta jaetaan vahvuuksien mukaan esimerkiksi kahden opettajan tiimissä. Mielenkiintoista olisi tutkia ja kehittää myös erilaisien sähköisten sovellusten tai ohjelmien hyödyntämistä pedagogisen johtamisen, asiantuntijuuden ja jaetun opettajuuden välineinä.

LÄHTEET

Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 24.11.2018 <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Fonsén, E. 2014. Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa. Tampere. Väitöskirja. Viitattu 22.11.2018 <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95050/978-951-44-9397-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Fonsén, E. & Parrila, S. (toim.) 2016. Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa. Käsikirja käytännön työhön. Jyväskylä. PS-kustannus.

Saloviita, T. (toim.) 2016. Samanaikaisopetus. Tuntisuunnitelmia ja työpajoja. Jyväskylä. PS-kustannus.

Gyekye, M. & Nikkilä, P. 2013. Arviointiympyrä. Oppimisen mahdollisuudet näkyviin. Vantaa. Pedatieto Oy.

Heikka, J. & Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa. Printel Oy.

Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) 2008. Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja –kehitykseen. Helsinki. Wsoy.

Järvenkallas, S. & Karila, K & Kosonen, T. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030. Helsinki. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu. Viitattu 16.3.2019. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto Oy.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylä. Suomen Yliopistopaino Oy.

Leivonen, R. 2018. Tietosuoja-asetus ja tieteellinen tutkimus – mikä muuttuu? Tietosuoja tutkijan arjessa-seminaari. Viitattu 15.3.2019. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/156304/Leivonen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Malinen, O-P. & Palmu, I. 2017. Tavoitteena yhteisopettajuus. Näkökulmia ja toimintamalleja onnistuneeseen yhdessä opettamiseen. Vaasa. Niilo Mäki Instituutti.

Nurminen, H. & Toivonen, N. 2013. Lastentarhanopettajan pedagoginen johtajuus päiväkodin lapsiryhmässä. Tampere. Opinnäytetyö. Viitattu 22.11.2018. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/68558/Nurminen_Henna_Toivonen_Nina.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Ojasalo, K. & Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki. Sanoma Pro.

Oulun ammattikorkeakoulu 2014. Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön ohje. Luettu 24.11.2018 <https://oiva.oamk.fi/utills/opendoc.php?aWRfZG9rdW1lbnR0aT0xNDMwNzY0Njky>.

Oulun kaupungin varhaiskasvatuspalvelut. Varhainen tuki – varhaiserityiskasvatus. Viitattu 16.3.2019. <https://www.ouka.fi/oulu/paivahoito-ja-esiopetus/varhainen-tuki>

Pohjanheimo, E. 2012. Johda ihmistä. Sosiaalipsykologiaa johtajille. Helsinki. Talentum.

Puusa, A. & Juuti, P. 2011. Menetelmäviidakon raivaajat: perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki. Johtamistaidon opisto

Rajakorpi, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Väitöskirja. Viitattu 22.11.2018. http://urn.fi/URN:ISBN:ISBN_978-951-51-3966-5

Saloviita, T. (toim.) 2016. Samanaikaisopetus. Tuntisuunnitelmia ja työpajoja. Jyväskylä. PS-kustannus.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere. Tampereen Yliopistopaino oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Tammi. Viitattu 25.11.2018 https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=h_VDDwAAQ-BAJ&oi=fnd&pg=PT3&dq=sis%C3%A4ll%C3%B6nanalyysi+laadullinen+tutkimus&ots=fEsPM1QMYD&sig=CaFISxr61WEX_c6a_w_KPVmFaYk&redir_esc=y#v=onepage&q=sis%C3%A4ll%C3%B6nanalyysi%20laadullinen%20tutkimus&f=false

Turkucrc.fi. Tutkimuksen toteuttaminen. Tietoon perustuva suostumus. Viitattu 15.3.2019. http://www.turkucrc.fi/tutkimuksen_toteuttaminen/tietoon_perustuva_suostumus

Varhaiskasvatustilaki. Viitattu 14.11.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Viitattu 17.11.2018. https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset. Viitattu 14.11.2018. https://www.ouka.fi/documents/112792/131455/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet+2018+ja+Oulun+kaupungin+varhaiskasvatussuunnitelma_sa.pdf/dcd7ea83-a7f7-4597-92f8-f16206546b1b

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere. Vastapaino.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki. Tammi.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Helsinki. Tammi.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki. Tammi. <http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>

TUTKIMUKSEN SAATEKIRJE

Miksi varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen osaaminen ja opettajan tekemä suunnittelu, arviointi ja kehittämistyö ovat tärkeää? Miten varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen johtajuus näkyy moniammatillisessa tiimissä?

Nyt sinulla on loistava tilaisuus tuoda näkyväksi varhaiskasvatuksen opettajan pedagogista osaamista sekä opettajan suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen merkitystä, osallistumalla opinnäytetyöni tutkimukseen: **VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS MONIAMMATILLISESSA TIIMISSÄ** - suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen näkökulmasta.

Työskentelen Oulun kaupungilla varhaiskasvatuksen opettajana ja opiskelen työn ohella Oulun ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveysalan johtamisen ja kehittämisen ylempää AMK – tutkintoa. Tutkimukseni tavoitteena on selkeyttää varhaiskasvatuksen opettajan tiimin pedagogisen johtajuuden työnkuvaa sekä herätellä pohtimaan mahdollisia uusia toimintamalleja suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen toteuttamiseksi. Kerään tutkimusaineistoa Webropol- tiedonkeruulomakkeen avulla Oulun kaupungin päiväkodeissa työskenteleviltä varhaiskasvatuksen opettajilta. Tiedonkeruulomakkeet lähetetään satunnaisesti eri päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajille.

Noudatan opinnäytetyötä tehdessä tutkimuseettisiä periaatteita. Tiedonkeruulomakkeeseen vastanneet henkilöt eivät ole tunnistettavissa opinnäytetyössäni, vaan vastauksenne käsitellään anonyymeinä. Yksittäisen vastaajan antamat tulokset eivät ole tunnistettavissa kyselyn tuloksista. Tiedonkeruulomakkeen vastaukset ovat ainoastaan minun luettavissa ja säilytän tutkimusaineiston opinnäytetyön valmistumiseen saakka.

Valmis opinnäytetyö on luettavissa tammikuussa 2020 internet lähteessä: www.theseus.fi. Mikäli teille tulee mieleen kysymyksiä opinnäytetyöhöni liittyen, niin vastaan niihin mielelläni.

Kiitos, että osallistut tutkimukseeni!

KYSELYNI ON AVOINNA AJALLA: **27.05.2019 – 16.06.2019**

Linkki Webropol- tiedonkeruuseen:

<https://link.webropol.fi/survey/5305598F64539D9>

Ystävällisin terveisin,

Anne Ylitalo

xxx xxxxxxxx

o8ylan00@students.oamk.fi tai anne.t.ylitalo@ouka.fi

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS MONIAMMATILLISESSA TIIMISSÄ

1. Koulutuksesi varhaiskasvatuksen opettajaksi

- ☐ Kasvatustieteen maisteri
- ☐ Kasvatustieteen kandidaatti
- ☐ Sosionomi ylempi AMK, varhaiskasvatuksen opettajan pätevyys
- ☐ Sosionomi AMK, varhaiskasvatuksen opettajan pätevyys
- ☐ Jokin muu koulutus, mikä?

2. Mitkä ovat mielestäsi koulutuksesta saamasi vahvuudet varhaiskasvatuksen opettajaksi?

3. Henkilökohtaiset vahvuutesi varhaiskasvatuksen opettajana?

4. Millaisista tehtävistä ja asioista viikoittainen SAK-aikasi koostuu?
(SAK= suunnittelu, arviointi ja kehittäminen)

5. Missä toteutat SAK-ajan työt? Jos toteutat SAK-ajan työpaikalla, millaiset tilat ja välineet sinulla on käytettävissäsi?

6. Miten suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen vuonna 2018 lisääntynyt viikkotyöaika näkyy työssäsi ja lapsiryhmäsi pedagogiikassa?

7. Varhaiskasvatuksen opettaja toimii oman tiimensä pedagogisena johtajana ja asiantuntijana. Kuvaile rooliasi?

Tallenna ja jatka myöhemmin

Seuraava

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS MONIAMMATILLISESSA TIIMISSÄ

8. Miten suunnittelu, arviointi ja kehittäminen näkyvät pedagogisessa johtajuudessasi?

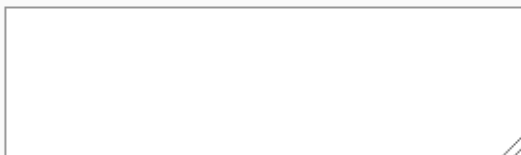
9. Miten hyödynnät asiantuntijuuttasi ja pedagogista osaamistasi lapsiryhmän monialaisessa tiimissä? Entä tiimin jäsenten osaamista ja vahvuuksia?

10. Mikäli työskentelet kahden opettajan tiimissä, miten ja millä perusteella jaatte pedagogista osaamistanne ja vastuita?

11. Hyödynnetäänkö toimipisteessänne varhaiskasvatuksen opettajien erilaista pedagogista osaamista ja vahvuuksia yli lapsiryhmärajojen? Miten?

12. Miten toivoisit yhteisopettajuutta, opettajien osaamista ja opettajan pedagogista johtajuutta kehitettävän työyhteisössäsi? Miten?

13. Koetko tarvitsevasi koulutusta opettajan ammatillisen roolin vahvistamiseen, pedagogiseen johtajuuteen tai suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen toteuttamiseen? Millaista koulutusta?

Tallenna ja jatka myöhemmin

Edellinen

Lähetä

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS MONIAMMATILLISESSA TIIMISSÄ

PEDAGOGISEN JOHTAMISEN VAHVISTAMINEN SEKÄ PEDAGOGISEN
OSAAMISEN HYÖDYNTÄMINEN YLI RYHMÄRAJOJEN

ASIASANAT:

- Pedagoginen johtajuus
- Pedagogisen johtajuuden / asiantuntijuuden jakaminen
- Pedagogisen vahvuuksien hyödyntäminen
- Kohti yhteisopettajuutta, yli ryhmärajojen
 - Monipuolinen ja laadukas pedagogiikka kaikkien lasten ulottuville

TEHTÄVÄT ENNEN KEHITTÄMISTOIMINTAA

- TALLENNA SÄHKÖINEN MATERIAALI ONEDRIVEEN JA JAA KÄYTTÖOIKEUDET MUOKKAUSOIKEUKSILLA KAIKILLE VARHAISKASVATUSYKSIKÖN OPETTAJILLE. NÄIN HE VOIVAT Keskusteluryhmissä ollessaan suoraan kirjata ajatuksiaan tähän materiaaliin.
- KIRJAA JO ETUKÄTEEN VAHVUUTESI JA ERITYISOAAMISESI DIAAN 9. SEKÄ MAHDOLLISIA IDEOITA Yhteisopettajuuden toteuttamiseen.
- AIKATAULUTA KEHITTÄMISTOIMINTA KÄYTETTÄVÄN AJAN PUITTEISIIN SOPIVAKSI KOKONAISUUDEKSI
- MATERIAALIA SAA MUOKATA TYÖYHTEISÖN TARPEITA VASTAAVAKSI ☺
- KEHITTÄMISTOIMINTA VOIDAAN TOTEUTTAA HALUTESSA MYÖS SÄHKÖISESSÄ YMPÄRISTÖSSÄ ESIM. TEAMSIA HYÖDYNTÄEN

MATERIAALIN TAVOITTEENA ON

- **RAKENTAA YHTEISTÄ NÄKEMYSTÄ JA TYÖNKUVAA VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN ROOLISTA TIIMIN PEDAGOGISENA JOHTAJANA SEKÄ PEDAGOGISENA ASiantuntijana**
- **TEHDÄ NÄKYVÄKSI VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJIEN / TYÖYHTEISÖN ERILAISET VAHVUUDET JA OSAAMISET**
- **SEKÄ IDEOIDA TOIMINTAMALLIA YHTEISOPETTAJUUDEN TOTEUTTAMISEKSI YLI LAPSIRYHMÄRAJOJEN**

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJILLA ON ERILAISSIA PEDAGOGISIA OSAAMISIA JA VAHVUUKSIA, JOITA TOIMIPAIKOISSA JOITA VOITAIHIN AKTIIVISEMMIN HYÖDYNTÄÄ.

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJIEN PEDAGOGISEN KESKUSTELUN KAUTTA RAKENNETAAN YHTEISTÄ NÄKEMYSTÄ ASiantuntijuuden SEKÄ PEDAGOGISEN JOHTAJUUDEN ROOLISTA. VAHVUUKSIEN SEKÄ OSAAMISEN KIRJAAMISEN KAUTTA, TEHDÄÄN OSAAMISTA NÄKYVÄKSI TYÖYHTEISÖSSÄ JA NÄIN VOIDAAN AKTIIVISEMMIN HYÖDYNTÄÄ ERILAISSIA VAHVUUKSIA YLI RYHMÄRAJOJEN.

YHTEISIEN KESKUSTELUJEN KAUTTA MYÖS TOIMINTAKULTTUURI RAKENTUU YHTENÄISEMMÄKSI KOKONAISUUDEKSI, EIKÄ KAIKKIEN TARVITSE OSATA KAIKKEA, VAAN ERILAISSIA VAHVUUKSIA JA OSAAMISIA VOIDAAN HYÖDYNTÄÄ.

PEDAGOGISEN OSAAMISEN JAKAUTUU VAHVUUSPERUSTaisesti SEKÄ YHTEISOPETTAJUUS / MENTOROINTI LISÄÄNTYY.

TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMINEN PEDAGOGISESTI LAADUKKAAMMAKSI JA MONIPUOLISEMMAKSI VARHAISKASVATUKSEKSI

VARHAISKASVATUKSEN
OPETTAJAN
PEDAGOGISEN
OSAAMISEN

PEDAGOGISEN
KESKUSTELU /
PEDAGOGISEN
OSAAMISEN JAKAMISEN

YHTEISEN TOIMINTAMALLIN
LUOMISEN / PEDAGOGISEN
OSAAMISEN VAHVISTUMISEN
YHTEISEN NÄMYKSEN
RAKENTUMISEN

PEDAGOGISEN
OSAAMISEN JA
JOHTAJUUDEN
VAHVISTUMISEN
YHTEISOPETTAJUUS

POHDITTAVAKSI / KESKUSTELTAVAKSI

**Millainen on varhaiskasvatuksen
opettajan rooli tiimin pedagogisena
johtajana/asiantuntijana?
Miten roolisi näkyy ryhmän arjessa?**

**Miten pedagoginen vastuusi näkyy
tiimissä (esim. vastuut, työtehtävät)?**

**KESKUSTELUN VOI TOTEUTTAA
ESIM. PEDATIIMISSÄ
TAI
JAKAUTUMALLA PIENEMPIIN
RYHMIIN**

**TAI
TYÖYHTEISÖN
KEHITTÄMISPÄIVÄSSÄ**
(MATERIAALIA MUOKATEN)

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN ROOLI TIIMIN PEDAGOGISENA JOHTAJANA/ASiantuntijana, MITEN ROOLISI NÄKYY RYHMÄN ARJESSA?

- KIRJAA AJATUKSIA PEDAGOGISEN JOHTAJAN / ASiantuntijan ROOLISTA

MITEN PEDAGOGINEN ROOLI NÄKY Y TIIMISSÄ (VASTUUT, TYÖTEHTÄVÄT)?

-

PEDAGOGINEN VAHVUUTESI / ERITYISOUSAAMISESI?

KARTOITUKSEN TAVOITTEENA ON MAHDOLLISTAA VAHVUUKSIEN JA ERITYISOUSAAMISEN HYÖDYNTÄMINEN YLI RYHMÄRAJOJEN

- **PEDAGOGISET VAHVUUDET:**

- ESIM. POSITIIVINEN PEDAGOGIIKKA (MAIJA)

- **ERITYISOUSAAMISET:**

- ESIM. SATUHIERONTA (MAIJA)

AJATUKSIA / IDEOITA YHTEISOPETTAJUUDEN TOTEUTTAMISESTA YLI RYHMÄRAJOJEN

- **AJATUKSIA JA IDEOITA**

- ESIM. SÄÄNNÖLLISET OPETTAJAVAIHDOT

- **AJATUKSIA JA IDEOITA**

YHTEINEN SUUNNITELMA YHTEISOPETTAJUUDEN RAKENTAMISEKSI

- MUOKKAA TEKSTIN PERUSTYYLIÄ

- MUOKKAA TEKSTIN PERUSTYYLIÄ

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS MONIAMMATILLISESSA TIIMISSÄ

TUTKIMUKSESTA ESILLE NOUSSEET KEHITTÄMISAIHEET

LÄHTEIDEN POHJALTA KOOTTUA:

- VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS JA ASiantuntijuus
- VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN VASTUUT / TEHTÄVÄT TIIMIN PEDAGOGISENA JOHTAJANA
- TUTKIMUKSEEN OSALLISTUJEN KEHITTÄMISIDEOITA JA OMIA IDEOITANI VARHAISKASVATUSTOIMINNAN KEHITTÄMISEKSI

TUTKIMUS: VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS MONIAMMATILLISESSA TIIMISSÄ

OPINNÄYTETYÖHÖNI LIITTYVÄ KYSELYTUTKIMUS "VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS MONIALAISESSA TIIMISSÄ" ON TOTEUTETTU ITÄISEN ALUEEN VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJILLE TOUKO-, KESÄSUUSSA 2019.

OPINNÄYTETYÖNI TUTKIMUSTULOKSET OSOITTIVAT, ETTÄ VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGISEN JOHTAJUUDEN ROOLIA, VASTUITA JA TYÖNKUVAA TULISI AVATA YHDESSÄ Keskustellen yhteisen näkemyksen saavuttamiseksi.

VASTAUKSISsa TOIVOTTIIN PEDAGOGISIEN VAHVUUKSIEN JA OSAAMISIEN KARTOITTAMISTA TYÖYHTEISÖISSÄ SEKÄ YHTEISOPETTAJUUDEN KEHITTÄMISTÄ YLI RYHMÄRAJOJEN. NÄIN VARHAISKASVATUSYKSIKÖISTÄ SAATAISIIN LUOTUA VAHVUUSPERUSTAINEN TYÖYHTEISÖ, JOSSA LAPSET PÄÄSISIVÄT OSALLISIKSI KASVATTAJIEN ERILAISTA PEDAGOGISISTA VAHVUUKSISTA.

VAHVUUKSIEN JA OSAAMISIEN KARTOITTAMISEN MYÖTÄ TYÖ HELPOTTUISI, KUN OLISI ENNALTÄ TIEDOSSA HENKILÖ JONKA PUOLEEN VOI KÄÄNTÄÄ ESIM. SUUNNITeltaessa OPETTAJAVAIHTOA PEDAGOGISEN VAHVUUKSIEN PERUSTEELLA TAI KONSULTOINTIA TARVITTAESSA "ONGELMATILANTEESSA".

LÄHTEIDEN POHJALTA: VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN PEDAGOGINEN JOHTAJUUS / ASIANTUNTIJUUS

- PEDAGOGISELLA JOHTAJUUDELLA TAVOITELLAAN LAPSEN HYVINVOINNIN, KEHITYKSEN JA OPPIMISEN KOKONAISUUTTA, MIKÄ MAHDOLLISTUU LAADUKKAALLA PEDAGOGISELLA TOIMINNALLA. PEDAGOGISESTA TOIMINNASTA VASTAA LAPSIRYHMÄN VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJA TAI OPETTAJAT YHDESSÄ JA KOKO KASVATTAJATIIMI OSALLISTUU PEDAGOGIIKAN TOTEUTTAMISEEN.
- EDELLYTTÄÄ ERILAISIEN OSAAMISALUEIDEN JA VAHVUUKSIEN TUNNISTAMISTA SEKÄ ERI KOULUTUSTAUSTAISTEN AMMATILAISTEN ASIANTUNTIJUUDEN HYÖDYNTÄMISTÄ TIIMISSÄ.
- PEDAGOGINEN JOHTAJUUS NÄKYI TIIMISSÄ PEDAGOGISTEN MENETELMIEN JA TOIMINTATAPOJEN YLLÄPITÄJÄNÄ JA SANOITTAJANA SEKÄ TOIMINNAN ORGANISOINTINA.
- VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJA VASTAA LASTEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMIEN LAADINNASTA, TOTEUTUMISESTA JA ARVIOINNISTA, MUTTA HÄNEN TULEE LAADINNASSA OTTAA HUOMIOON MYÖS MUIDEN KASVATTAJATIIMINSÄ JÄSENIEN NÄKEMYKSET.
- PEDAGOGINEN JOHTAJUUS EI RAJOITU PELKÄSTÄÄN OMAN LAPSIRYHMÄN PEDAGOGIIKAN KEHITTÄMISEEN VAAN KOKO TOIMIPAIKAN PEDAGOGIIKAN KEHITTÄMISEEN JA ASIANTUNTIJANA OLEMISEEN.
- TIIMI SUUNNITTELEE JA ARVIOI YHDESSÄ LAPSIEN MIELENKIINNON KOHTEISTA LÄHTEVÄÄ TOIMINTAA. VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJA VASTAA PUOLESTAAN SIITÄ, ETTÄ TOIMINTA ON PEDAGOGISESTI LAPSEN IKÄTASOISTA SEKÄ HYVINVOINTIA, KASVUA JA KEHITYSTÄ VASTAAVAA TAVOITTEELLISTA TOIMINTAA.
- JAETTU PEDAGOGINEN JOHTAJUUS ON TOIMIMISTA YHTEISTÄ TAVOITETTA KOHTI SUUNNITELMALLISESTI TEHTÄVIÄ JA VASTUITA JAKAEN. YHTEISOPETTAJUUDELLA JAETAAN TIETOUTTA, VASTUITA SEKÄ TOIMINTOJEN ORGANISOINTIA JA TOTEUTUKSIA VAHVUUKSIEN MUKAAN.

LÄHTEIDEN POHJALTA: VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJAN VASTUITA JA TEHTÄVIÄ TIIMIN PEDAGOGISENA JOHTAJANA

"PEDAGOGINEN JOHTAJUUS JA ASIANTUNTIJUUS MONIAMMATILLISESSA TIIMISSÄ EDELLYTTÄÄ ERILAISIEN OSAAMISALUEIDEN JA VAHVUUKSIEN TUNNISTAMISTA SEKÄ ERI KOULUTUSTAUSTAISTEN AMMATILAISTEN ASIANTUNTIJUUDEN HYÖDYNTÄMISTÄ TIIMISSÄ."

- VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAAN JA YKSIKÖN TOIMINTASUUNNITELMAN MUKAISEN TOIMINNAN YLLÄPITÄMINEN
- VARHAISKASVATUSSUUNNITELMIEN / ESIOPSIEN LAATIMINEN, RYHMÄVASU
- VASU- JA ARVIOINTIKESKUSTELUT
- LASTEN VASUISTA NOUSSEVAT ASIAT RYHMÄN PEDAGOGISIKSI TAVOITTEIKSI
- LAPSEN EDUN, KEHITYSVAIHEIDEN, VAHVUUKSIEN JA MIELENKIINNON KOHTEIDEN HUOMIOINTI
- VANHEMPIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ
- MONIALAISEN VERKOSTOTYÖHÖN OSALLISTUMINEN
- VARHAISKASVATUKSEN JA TOIMINNAN SÄK (PEDAGOGIIKKA, OPPIMISYMPÄRISTÖ, TOIMINNAT / PROJEKTIIT)
- OMAN TYÖN SUUNNITTELU JA KEHITTÄMINEN
- TIIMIN JÄSENTEN VAHVUUKSIEN / OSAAMISEN KARTOITTAMINEN SEKÄ VASTUIDEN JAKAMINEN
- OPETTAJA JOHTAA PEDAGOGIIKKA, MUTTA KAIKKI TIIMIN JÄSENET TOTEUTTAVAT SITÄ ARJESSA
- PEDAGOGIIKAN SANOITTAMINEN ARJESSA / PEDAGOGIIKAN NÄKYVÄKSI TEKEMINEN (PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI)
- KOKOPÄIVÄPEDAGOGIIKKA (MITÄ ON KOKOPÄIVÄPEDAGOGIIKKA? MITEN SE RAKENTUU LAPSIRYHMÄN ARJESSA?)
- RYHMÄN JA PIENRYHMIEN TOIMINNAN ORGANISOINTI
- PEDAGOGISEN MATERIAALIN VALMISTUS (KUVAT, PELIT, OPPIMISKOKONAISUUDET ESIM. PROJEKTIIT)
- VARHAISKASVATUSTOIMINNASSA KAIKEN PITÄÄ OLLA PEDAGOGISESTI PERUSTELTUA! (MIKSI TOIMIMME TIETYLLE TAVALLA, MIHIN NÄKEMYKSEMME PERUSTUU)

TUTKIMUSPROSESSIN AIKANA VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJILTA NOUSSEITA IDEOITA SEKÄ OMIA AJATUKSIANI PEDAGOGISEN JOHTAJUUDEN SEKÄ ASiantuntijuuden KEHITTÄMISEKSI

- SÄÄNNÖLLISET VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJIEN YHTEISET PEDAPALAVERIT VÄHINTÄÄN 1 KRT/KK (ennalta sovitut aiheet sekä esille nousevat)
- OPETTAJIEN YHTEISEN AJAN LÖYTYMINEN KOETIIN TUTKIMUKSESSA HAASTAVAKSI, ESIMERKIKSI KONSULTAATIO TOISELTA OPETTAJALTA EI MAHDOLLISTU RIITTÄVÄSTI. EHDOTUKSENI: VOISIKO TÄHÄN OLLA RATKAISUNA ESIM. TEAMS-ALUSTALLE TEHTÄVÄ OMAN TOIMINTAYKSIKÖN PEDAGOGISTEN ASIOIDEN POHDISKELURYHMÄ, JOHON VOISI LAITTAA PEDAGOGISTA RATKAISUA KAIPAAVAN ASIAN JA OPETTAJAT KÄVISIVÄT SAK-AJALLA AKTIIVISESTI LUKEMASSA JA ANTAMASSA PEDAGOGISTA KONSULTAATIOTA. MYÖS ERILAISET NÄKÖKULMAT JA PEDAGOGISET RATKAISUT TULISIVAT KAIKKIEN HYÖDYNETTÄVÄKSI. (yhteisopettajuutta, pedagogisen asiantuntijuuden jakamista yli ryhmärajojen) Teams- ohjeistus löytyy Oulun kaupungin intranetistä (Akkunasta).
- OPETTAJAVAIHDOT, JOLLOIN MAHDOLLISUUS LAAJENTAA OMAN PEDAGOGISEN VAHVUUDEN JAKAMISTA YLI RYHMÄRAJOJEN
- SÄÄNNÖLLISET PEDAGOGISIIN KOULUTUKSIIN OSALLISTUMISET. PEDAGOGISTEN KOULUTUKSIEN ANTI KOKO TYÖYHTEISÖN HYÖDYNETTÄVÄKSI ESIM. VARHAISKASVATUSYKSIKÖLLE LUODAAN TEAMSIN MATERIAALI KANSIOT JOSTA KAIKKI PÄÄSEVÄT TUTUSTUMAAN KOULUTUKSIEN ANTIIN TAI TYÖYHTEISÖSSÄ ERILAISSA PEDATIIMEISSÄ TIEDON JAKAMINEN.

LÄHTEET

Fonsén, E. & Parila, S. (toim.) 2010. Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa. Käsitteitä käytännön työhön. Hyväkylä. PS kustannus.

Fonsén, E. & VOT:n johtajuusryhmä 2019. Johda pedagogiikkaa! Pedagoginen johtajuus on johtajan johtotehtävää ja varhaiskasvatukseen laadun edellytys. Helsinki. PunaMusta. https://www.vot.fi/uploads/2019/09/11ef993d-johda-pedagogiikkaa_low.pdf

Nurminen, H. & Toivonen, M. 2013. Lastentarhanopettajan pedagoginen johtajuus päiväkodin lapsiryhmässä. Tampere. Opinnäytetyö. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/68558/Nurminen_Nenna-Toivonen_Nina.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Järvenkallas, S. & Karila, K. & Kesonen, T. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030. Helsinki. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/90221/0/km30.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Fonsén, E. 2014. Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa. Tampere. Vainoskirja. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95050/978-951-44-9397-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rajakorpi, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Vainoskirja. <http://urn.fi/URN:ISBN:ISBN-978-951-51-3966-5>